

ISTEN HŐSE

**IRTA:
BÁRÓ PODMANICZKY PÁL**

Különlenyomat a „Gyermekgyülekezet” IV. évfolyamából

**GYŐR, 1943.
BAROSS-NYOMDA: UZSALY ÉS KONCZ (HARANGSZÓ NYOMDÁJA), GYŐR.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2022
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár Digitális tartalom-fejlesztési és -szolgáltatási Osztálya
ISBN 978-963-417-513-1 (online)
MEK-20450

TARTALOM

- I.
Hova? Merre?
- II.
Isten útegyengetője.
- III.
Bátor imádság, nagy fogadás.
- IV.
Kemény iskola.
- V.
Vargabetű.
- VI.
Egyenes úton.
- VII.
Tapogatódzás.
- VIII.
A célnál.
- IX.
„Tágasabb odakünn.”
- X.
Sötét pogányság.
- XI.
Isten oltalmában.
- XII.
Csodálatos türelem, csodálatos szeretet.
- XIII.
A rettenthetetlen bizonyágtevő.
- XIV.
Magvetés.
- XV.
Kezdődik az aratás.
- XVI.
Munkatársak.
- XVII.
Szent az Isten!
- XVIII.
Csodálatos, gazdag aratás!
- XIX.
Harc a félhold ellen.
- XX.
Előre!
- XXI.
Az alázatos vezér.
- XXII.
Halál, hol a te fullánkod?
- XXIII.
Az Úrtól lett ez...

I. Hova? Merre?

Nagy útra indulunk. Ha csak a földgömb elé állunk és kelet felé forgatjuk, még így is jókora utat kell megtennünk. Elvonul előttünk Kelet-Európa, vele az orosz birodalom hatalmas területe, azután következik Ázsia, fent az ázsiai Oroszország, az óriási kiterjedésű Szibéria, lent délen Kis-Ázsia, az arab félsziget, aztán Perzsia, majd Elő- és Hátsó-India s végül Kína az emberiségnek szinte felét kitevő több százmillió tömegeikkel. Csak ekkor, a Burmát, Taiföldet és Indokínát magában foglaló hátsó-indiai félszigettől délnyugatra, érkezünk el utazásunk céljához, ahhoz a nagy szigetsoporthoz, amelynek Indonézia a neve s amely fölött - a hollandusok több százados uralma után - most Japánnak, „a felkelő nap” országának a zászlója lobog. S itt a délnyugati irányban elnyúló Szumatra felé tartunk, amelynek területe 422.000 négyzetkilométer, tehát 100.000 négyzetkilométerrel nagyobb, mint a teljes, ezeréves Magyarország.

Ti, kedves magyar olvasóim, bizony méltán kérdezhetitek, hogy mi keresni valónk van nekünk Szumatra szigetén? Erre a kérdésre most, előjáróban, csak azt felelem, hogy azért kell Szumatra felé fordulnunk, mert az Úr Jézus, a mi Királyunk és Megváltónk, amikor mennybemenetele előtt körülhordozta jobbát a világ tájai, és népei fölött, Szumatra szigete felé is mutatott s annak a népére is értette a tanítványainak adott parancsot: „Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében, tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek és ímé én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig!”

S ehhez még hozzá kell tennem: amit az Úr Jézus mondott, azt nem hiába mondta. Istennek a szeretete, aki úgy szerette ezt a világot, hogy egyszülött Fiát odaadta érte bűnéért való áldozatképen, olyan mint a tűz: belekap ennek és annak az embernek a szívébe, lánggra lobbantja és engedelmességre kényszeríti. Így rákényszeríti arra is, hogy fölkerekedjék, elmenjen messze Szumatra szigetére s a Szumatra szigetet lakó szép növésű, barna képű, csillogó szemű batak népnek megmondja, hogy mennyire szereti Isten. S amikor az ember Istennek engedelmeskedik, akkor mindig csodálatos dolgok történnek. Ilyen csodálatos dolgok történtek Szumatra szigetén is s ezekről akarok szólni a következő oldalakon.

II. Isten útegyengetői.

„Az Úré a föld s annak teljessége; a föld kerekése s annak lakosai” - mondja a zsoltáríró. Ne csodálkozzunk tehát azon, hogy a világteremtő és világkormányzó Isten világtengereken innen és túl megjelenti a maga akaratát és egyik világrészből a másikba küldi a maga követeit.

Ezért kell nekünk most - Szumatra szigetéről elindulva - átkelnünk a Csöndes Oceánon, át kell vágnunk Észak-Amerikán s keleti partjának egyik városában, Bostonban tudjuk meg, hogy ott Isten buzgó keresztyének szívében lángra lobbantotta a szeretetet Szumatra szigetének soha nem látott lakói iránt s ketten, íme, föl is kerekedtek, hogy elvigyék hozzájuk üzenetét arról, amit egyszülött Fia által üdvösségükre cselekedett. Ez 1834-ben történt. A két bátor embernek Munson és Lyman volt a neve. Igaz, magyar ember füle számára furcsa hangzású nevek (ejtsd őket így: Manszon és Liman), mégis méltók arra, hogy, aki teheti, megjegyezze őket.

1834 júniusának első felében szálltak partra Szumatra szigetén. Ember gondolata szerint az a feladat várt rájuk, hogy éveken és évtizedeken át építsék Isten országát a batakok népe között. De Isten gondolata más volt. Elindultak a sziget belseje felé és június 28-án este az őserdőben fegyveres batakok támadtak rájuk és Lymant puskalövessel, Munsont lándzsaszúrással megölték. Egyik bennszülött szolgájuknak sikerült elrejtőznie s ez vitte el a gyász hírt a partvidékre. A két vértanút batak szokás szerint fölfalták, csak a csontjaik maradtak meg.

Miért történt ez? Bizonyos, hogy Isten tudta, miért engedi megtörténni ezt a borzalmas dolgot. Intő szó ez mindenekelőtt azoknak a balgáknak, akik akkor is, ma is, egyre arról fecsegnek, hogy hagyjuk a pogányokat, boldogok azok a maguk pogányságában. Íme, gyümölcseiről ismeritek meg a fát! Ez a pogányság. Ma ott, ahol Munson és Lyman vérüket ontották és ahol ma egy autót meg arra, egy emlékmű áll, rajta a fölírás: „Itt nyugszanak Munson és Lyman, a két amerikai misszionárius csontjai, akiket 1834-ben megöltek és fölfaltak.” Utal a fölírás az Úr Jézusnak János evangéliuma 16. fejezete 1-3. verseiben olvasható szavára. Hiszen a pogány batakokra is áll az ige; „...jön idő, hogy aki öldököl titeket, mind azt hiszi, hogy isteni tiszteletet cselekszik.” Végül odavésték az emlékmű kövébe a nagy igazságot is: „A mártírok vére az Úr Jézus egyházának magvetése.”

Bizony, így van. Amint a hazát nemcsak az évtizedeken át országépítő munkát végző államférfiak építik, hanem ugyanúgy vagy talán még inkább építik a hősök is, akik akárhányszor ifjú életüket adják oda a hazáért, úgy Isten országa ügyét is nemcsak az évtizedeken át egyházépítő munkát végző igehirdetők viszik előbbre, hanem a vértanúk is, akik - akárhányszor elindulásukkor, mint Munson és Lyman - vérük kiontásával pecsételik meg a Krisztusról szóló bizonyágtételt. Hogy vértanúk vére, így Munson és Lyman vére is, az egyház magvetése, annak éppen egyik legcsodálatosabb példája az, ami Szumatra szigetén történt.

III. Bátor imádság, nagy fogadás.

Megint a mérföldlépő csizmát kell fölrántanunk. Amint Szumatra szigetére, majd onnan Amerikába, Boston városába, onnan megint Szumatrára kellett lépnünk, most ide, a mi föld-részünkre, Európába térünk vissza. Itt Németország északi partja mentén egy Nordstrand nevű szigeten a zsilipőr házát vesszük szemügyre. Szegényes ez a házacska kívülről is, belülről is, mert hiszen nagyon szegény ember hajléka. A zsilipőr, Nommensen Péter olyan szegény ember, hogy jó, ha vasárnap kerül hús az asztalára s az is bizony rendszerint csak lóhús. Négy gyermeke van: három leánya és egy fia. Ez a fia - Lajos a neve - 1834 február 6-án született. Tehát abban az évben, amelynek júniusában Munson és Lyman Szumatra szigetén vértanú halált haltak. Olyasmi ez, ami az Isten útjait nyomozó embert - s mi ebből a fajtából valók vagyunk - máris gondolkodóba ejti.

Ez a kis Nommensen Lajos már kora gyermekségétől fogva egy és más jelét adta annak, hogy aligha lesz apja után zsilipőr. Eszével, másokat is irányítani tudó akaratával kivált játszótársai közül s vezérük lett! Ha vasárnap elkerült a templomba és a pap prédikációját hallgatta, az is megfordult fejében, hogy pap lesz. Komoly, józan édesanyja azon volt, hogy megzabolázza fia nagyratörő gondolatait.

Eljött a nap, amikor a kis Nommensen Lajos bekerült az iskolába. Tanítói közül csak egyről tudunk közelebbit. Ez tanítás közben sokat mondott el kis tanítványainak a Krisztus egyháza történetéből s alighanem ő volt az, akinek az ajkáról Nommensen Lajos először hallott misszionáriusokról, Isten bátor embereiről, akik az evangélium üzenetével tengerre szállnak, viszik vad pogányokhoz, szembenézve akármilyen töredelmekkel, veszedelmekkel, még a vértanú halállal is.

Multak az évek és a közben 13 éves fiúvá serdült Nommensen Lajost egy napon egy vágató kocsi fölborította és a kerekek keresztülmentek mind a két lábán. Orvos nem volt a közelben, így csak a szülei és a falubeliek próbálkoztak összezúzott lábai gyógyításával. Amikor ez nem segített s állapota egyre rosszabbodott, elvitték a közeli Bredstedtbe az orvoshoz. Valahogyan ez sem találta el a helyes kezelési módot s a betegágyán tehetetlenül vergődő fiú és szülei számára nehéz idők következtek el. Egyik hónap a másik után telt el és egyre fenyegetőbbnek, egyre sötétebbnek mutatkozott a jövő. Úgy látszott, hogy a becsületes munkára képtelen, kegyelemkenyéren, alamizsnán tengődő koldús sorsa vár Nommensen Lajosra.

Így telt el egy esztendő. A fiú betegágyán folyton a bibliát olvasta. S ennek a során 1847 karácsonyán - mintha egyenest karácsonyi ajándéknak szánta volna neki Isten - elérkezett János evangéliuma 14. fejezetének 14. verséhez. Itt az Úr Jézus ezt mondja: „Ha valamit kértek az én nevemben, én megcselekszem azt.” A koldúsna induló fiú odaintette körülötte dolgát tevő édesanyját és rámutatva erre a bibliai helyre, megkérdezte:

- Igaz-e ez? Történnek-e most is csodák?

Az édesanya megdöbbenve nézett fiára. Elértette, mire gondol. De nem volt bátorsága arra, hogy megbiztassa: kérd és meggyógyít az Úr. Csak ennyit felelt tétovázva:

- Igen, ez Isten igéje...

S a fiúnak ez elég volt. Mert ez az ige Isten igéje volt, belekapaszkodott. Amire édesanyja nem merte biztatni, ahhoz elfogadta a bátorságot Isten Szent Lelkétől. Összekulcsolta a kezét s így imádkozott:

- Uram, gyógyíts meg!

Így könyörgött újra meg újra, napról-napra. Közben ott jártak-keltek lelki szemei előtt Isten hősei, akikről annyit beszélt a Krisztus anyaszentegyháza történetét annyira szerető derék tanítója, akik a világosság Urának szolgálatában fölvték és vívták a harcot a sötétség hatalmasságai ellen. Megszólalt szívében a vágy, hogy bárcsak ő is soraikba léphetne. S egy napon megtoldotta imádságát a nagy fogadással:

- Uram, ha talpra állítasz, misszionárius leszek. Elmegyek a pogányokhoz és hirdetem nekik a te evangéliumodat.

S az imádságmeghallgató Isten felelt Nommensen Lajos bátor imádságára. Elvezette betegágyához az orvost, aki rátalált a gyógykezelés helyes módjára. Föltűntek a gyógyulás első jelei s elérkezett a nap, amikor Nommensen Lajos a hosszú sínylődés után lábra állhatott.

De most megszólalt szívében a kérdés:

- Uram, mikép teljesíthetem Neked tett fogadásomat? Mikép lehetek a te követeddé, aki elviszi üzenetedet a pogányokhoz?

S nőttön-nőtt ennek a kérdésnek lelkére ránehezedő súlya...

IV. Kemény iskola.

Nem arról az iskoláról lesz itt szó, amelyben a tanító úr írni-olvasni, számolni tanítja az apró embereket. Arról az iskoláról lesz szó, amely zordonabb és szigorúbb minden egyéb iskolánál. Gondolhatjuk, hogy ez az élet iskolája.

A kis Nommensen Lajos még az írást-olvasást tanító iskolával párhuzamosan járta ki ennek az iskolának néhány osztályát. Már kora gyermekségében megismerte, mi az éhség. Ha az otthoni vacsora után éhen maradt, ellopódzott a közeli majorba s örült, ha ott elverhette az éhségét a maradékkal, amit otthagytak a közösen étkező szolgálégyenyek. Hét éves korában libapásztor lett, majd a következő évben feljebb emelkedett a ranglétrán s juhokat legeltetett egy évig. Azután volt tetőfedőinas is és egy évig ostoros gyerek egy közeli gazdánál. 13 éves volt, amikor megtörtént élete nagy fordulata: betegágyán megfogadta, hogy misszionárius lesz, ha Isten meggyógyítja.

Egyelőre semmi reménysége sem mutatkozott annak, hogy teljesíthesse ezt a fogadását. Sőt szertefoszlott még az a reménység is, ami eddig talán biztatta. Édesatyja 1848-ban meghalt és a 14 éves fiú gyöngé vállaira rászakadt a családfenntartás gondjainak jókora része. Édesanyjával abban állapodott meg, hogy otthon marad addig, amíg legidősebb leánytestvére felnő és szolgálatba léphet. Akkor majd ez segítheti édesanyját és testvéreit, ő meg elindulhat a pogányokhoz.

Így aztán folytatódott eddigi élete. Majd az egyik, majd a másik gazdánál szolgált. Közben napszámos is volt a vasútépítésnél, amikor Schleswig első vasútvonalának vágányait fektették le. Szolgált emberséges indulatú gazdánál, de olyannál is, aki dühében göröngyökkel dobálta és különösen abban telt gyönyörűsége, hogy fölemelte füleinél fogva. S ezt elég gyakran tette. Szegény Nommensen Lajos jóformán mindig sebes fülekkel járt-kelt.

Ezekben az években kerítette hatalmába a tanulás fékezhetetlen vágya. Szántás, vetés, cséplés közben folyton könyv volt a kezében s tanulta a kátét és mindazt, amit csak befogadott szomszár elméje. Esténként nem engedte, hogy leverje lábáról a fáradság. Ameddig csak bírta, tanult és olvasott. Ami könyv a kezébe került, elolvasta nagy mohón. De nemcsak ismeretben gyarapodott. Súlyosan megbetegedett két ízben és Isten áldást fakasztott ezekből a megpróbáltatásokból is.

Végre elérkezett huszadik életéhez s édesanyja - megállapodásuk szerint - útnak bocsátotta, hogy menjen el a pogányokhoz és hirdesse nekik az evangéliumot. S Nommensen Lajos csakugyan el is indult. Vett magának egy bibliát, egy énekeskönyvet, egy kátét s úgy gondolta, hogy most már csak azt a hajót kell megtalálnia, amelyen elszegődhetné mint matróz s így a saját két keze munkájával dolgozna meg azért, hogy a hajó elvinné a messze, távol sötétségben sínylődő pogányokhoz. A szegény, teljesen tapasztalatlan szolgálégyenynek sejtelve sem volt arról, hogy a missziói munka miképp folyik, milyen fölkészültség szükséges hozzá. Jó, hogy Isten kegyelme megóvta a csúfos és fájdalmas kudarctól. Föhr kikötőjében, ahol el akart szegődni matróznak, egy hajó sem vállalta el. Mit tehetett egyebet? Hazament és újra elszegődött egy gazdánál. Itt csak az vigasztalta, hogy ennek a gazdának sok könyve volt s így folytathatta a tanulást, az olvasást. Igaz, rendszertelenül tette - tanácsadó hiányában -, de azért látóköre egyre tágult. S szívében ott volt a szilárd eltökélés, hogy teljesíti Istennek tett fogadását és bizonyos volt felőle, hogy eljön a nap, amikor elindulhat Isten üzenetével a pogányokhoz.

V. Vargabetű.

Gyakran megtörténik, hogy nem az egyenes úton törekszünk a cél felé, hanem elkanyarodunk közben: vargabetűt csinálunk. De kegyelmes a mi Istenünk: akár a magunk, akár a mások tökéletlensége vezet bennünket a vargabetű kanyargós útjára, áldást fakaszt belőle.

Ezt cselekedte hősünk életében is. Amikor Nommensennek az a próbálkozása, hogy azonmód fölkerekedjék és elmenjen a pogányokhoz, kudarcot vallott, - arra a gondolatra vezette, hogy valahol egy tanító mellett szegődjék el segédtanítónak. Meg kellett ugyanis látnia hovatovább, hogy Isten már csak azért sem bocsáthatja el a pogányokhoz, mert még nagyon fogyatékos a fölkészültsége. Úgy gondolta, hogy a segédtanítóság neki magának is jó alkalom lesz a tanulásra.

Azokban az időkben sem a tanítótól, sem a segédtanítótól nem kívántak tanítói oklevelet. Hiszen a tanítóképzőintézetek csak akkor voltak keletkezőben. Megelégedtek jóformán azzal, ha a tanító tudott írni-olvasni, tudott számolni és ismerte az énekeskönyvet. Nommensen, gondolhatjuk, meg is állotta azt a szerény keretek között mozgó vizsgát, amelyet annak a kerületnek a prépostja (ugyanaz, mint nálunk az esperes) tartott meg vele, ahol segédtanítóságot vállalt. Csak egy ponton volt hiányos a fölkészültsége: szülőfalujának a tanítója, úgy látszik, botfülű ember volt, alighanem ezért nem énekeltette a keze alá adott gyermekeket s így Nommensen egyetlen egyházi éneknek sem ismerte a dallamát. Ezen úgy segített, hogy a helybeli lelkész fiával esténként elénekeltetett magának egy-egy dallamot s így hamarosan megtanulta a leggyakrabban használatos húsz dallamot.

Egyébként mint segédtanítónak részben olyan kötelességei voltak, hogy azoknak az elvégzéséhez nem kellett tudomány. Reggel első dolga volt, hogy megfejté a tanító teheneit, kihordta a trágyát és almot vetett a barmok alá. Azután kiséperte az iskolát, hegyesre metszette az írotollakat (valósággal tollak voltak, mert akkor még nem használtak fémtollakat) és lemosta a táblát. Tulajdonképeni tanítói teendője csak az volt, hogy a legkisebbekkel, az elsőosztályosokkal foglalkozott. Ezenkívül még a harangozás, a templomban a persely körülhordozása és az ének vezetése volt a kötelessége. Hogy a fizetése szerény volt, gondolhatjuk. Egyik helyen úgy oldották meg étkeztetését, hogy - házról-házra menve - minden nap más gazda asztalához ültették.

Isten kegyelmes vezetése azonban a segédtanítószkodás vargabetűje ellenére is közelebb vitte élete nagy célja felé. Az egyik iskolalátogató lelkész figyelmeztetésé lett reá s amikor megtudta, hogy nem akar tanító maradni, hanem misszionáriusnak készül, megmagyarázta neki, mi ennek az útja-módja. Nommensen csak ekkor tudta meg, hogy vannak missziói intézetek, ahol azok, akik misszionáriusoknak hivattattak el, fölkészülhetnek szent hivatásukra. Az iskolalátogató lelkész föl is ajánlotta mindjárt, hogy latinra, egy tanító pedig, hogy a német nyelv szabatos használatára és angolra tanítja. Mindez előfeltétele volt ugyanis annak, hogy fölvehető legyen a misszionáriusképző intézetbe. Új világ tárult föl Nommensen előtt, amikor ez a derék lelkész missziói irodalmat adott kezébe és megismerkedett ilyen módon a misszió hőseivel és csodálatos eredményeivel. S ez a lelkész annak is egyengette az útját, hogy a Barmenben székelő „Rajnai Missziótársulat” fölvegye missziói növendékeinek a sorába.

VI. Egyenes úton.

Noha úgy látszott, hogy Nommensen most már ráléphet a célja felé vezető egyenes útra, előbb még kemény próbákat kellett megállania. Kemény próba volt már az is, hogy jelentkezésére nem kapott választ Barmenből. Amint mindjárt látni fogjuk, ott nagyon fontosnak tartották, hogy az Isten szolgálatára készülő ember tanulja meg a várást. S amikor úrrá lett rajta a türelmetlenség s fölkerekedett és elment Barmenbe, a misszió igazgatója ugyancsak barátság-talanul fogadta. A meghívást be nem várt ifjúra két álló óra hosszat ügyet sem vetett. Hagyta, hogy ott álljon szobájában az ajtó mellett. Amint később mondta: aki két óra hosszat sértődöttség nélkül tud várni, a felől jó reménységgel lehet az ember. Azonban mindennél súlyosabb próba volt Nommensen számára, amikor nem vették föl a missziói intézetbe, hanem még másfél évig segédtanítóskodnia kellett Elberfeldben. Mellesleg természetesen ki kellett egészítenie még mindig hiányos fölkészültségét is. Elberfeldi tanítók esténként magánórákat adtak neki. Latinra maga a misszió igazgatója tanította.

Végre 1857 augusztusában fölveték a misszió növendékeinek a sorába. Négy esztendei kemény munka következett erre. Akármennyire hasznát vette is mindannak, amit itt tanult, mindennél fontosabb volt, hogy ezekben az években gyulladt szívében lobogó lángra a lélekmentő szeretet. Áron is megvette az alkalmat, hogy bizonyosságot tegyen Uráról és Megváltójáról. Erre használja föl otthoni atyjafiaihoz, barátaihoz írt leveleit. Mindenekelőtt Krisztushoz hívja őket, egyben azonban arra is biztatja őket, ha megragadták Krisztust, álljanak be ők is Isten hívogató szolgálóinak a sorába s vezessenek mentől több lelket Jézushoz. Ezért buzdítja őket arra is, hogy fiúk és leányok számára egyesületet létesítsenek, mert könnyebb megállani a kísértővel szemben, ha egymás kezét fogjuk. Elberfeldben maga is alapított ilyen egyesületet. Ahhoz, hogy Isten országának minél jobban fölkészült szolgálója lehessen, nagyban hozzájárultak Németországban és Svájcban tett útjai, amelyeknek során megismerkedett Istennek több áldott emberével és az általuk alapított szeretetintézményekkel. Keresztyén hite mindjobban izmosodott. Ami fájdalom érte ezekben az években, áldás forrásává vált számára. 1858-ban meghalt édesanyja s így most már teljesen árva volt. Egyik húga, aki tanítónőnek készült és mint munkatársa ki akart vele menni a pogányok közé, megbetegedett, sokat szenvedett, de az Úr Jézusba vetett ujjongó hittel ment át az örökkévalóságba.

Sokat jelentő fordulópont volt életében, amikor 1859-ben érkezett Barmenbe a hír a Borneo szigetén meglepedett hét missziói munkás mártírháláláról. Egyik levelében ezt írja: „Eddig semmi sem indított arra, hogy Borneo szigetére menjek, de most annál inkább hajt erre a vágy. A testvérek vére kiált felénk, felétek és az egész megrestült keresztyénség felé. Ez a vér magvetés Borneo számára, amely százszoros termést hoz.” S így szíve szerint való volt, amikor a Rajnai Misszió vezetősége Borneo szigetéről visszahívta ugyan misszionáriusait, de viszont elhatározta, hogy Indonézia egy másik nagy szigetén, a szomszédos - tudjuk - szintén mártírvérrel öntözött Szumatra szigetén kezd meg az evangélium hirdetését. Egyben elhatározta a misszió vezetősége, hogy a Szumatrára máris átment és már hozzácsatlakozott hollandus misszionáriusoknak segítséget küld. Nommensen munkateréül is Szumatrát jelölte ki. Nommensen nagy örömmel vette ezt a határozatot és boldogan készült távoli munkaterére.

1861 október havában avatták misszionáriussá. Útrakelése előtt még hazalátogathatott szülőföldjére. Ezt is Isten országa szolgálatára rendelt alkalomnak tekintette. Három héten át nap-nap mellett tartott összejeveteleket és bibliaórákat. A bőséges magvetést bőséges aratás követte. Egyre-másra tértek meg olyanok is, akik felől senki sem remélte volna, hogy még átmennek a szoros kapun. Nyilvánvaló lett, hogy Nommensennek nemcsak az igehirdetés,

hanem a lelkek személy szerint való megközelítésének és vezetésének a tálentoma is megadatott.

Közvetlenül útrakelése előtt két hónapot még Hollandiában kellett töltenie. Itt egy nyelvtudósnál elsajátította a Szumatra szigetén lakó batakok nyelvének alapelemeit. 1861 decemberében szállt hajóra Amsterdam kikötőjében. A 142 napig tartó tengeri út is, bizony, kemény próba volt.

VII. Tapogatódzás.

1862 május 14. volt az a nevezetes nap, amikor Nommensen Lajos partra szállt Szumatra szigetén, Padang kikötőjében. Itt nem maradt sokáig. Június 25-én Baruszba érkezett, amely Szumatra nyugati partján a hollandus gyarmati hatóságnak legészakibb állomása volt. Mint minden kikötővárost, ezt is tarka népség lakta. Kínaiak, indiaiak és malájok vegyest, jobbára kereskedők. Akadt egy-két fehér ember is, tisztviselő, katonatiszt. A Szumatrát lakó batakok közül csak néhány volt itt látható. Gyakran látogattak el azonban a sziget belsejéből, hogy itt adják el a tömjént, amelynek a kínaiak voltak a legjobb vevői. A kikötőváros nyugtalan, feslett erkölcsű, egyre csak a haszon és az élvezet után futó népe között nem igen nyílt alkalom arra, hogy Nommensen az evangéliumot hirdesse. Amit megtehetett, azt mindazonáltal megtette. Egyik-másik színes ember szívéhez azzal egyengette útját, hogy betegségükben orvosságokat adott nekik s Isten áldását adta ilyen próbálkozására. Két, a rabszolgasorból kiváltott, batak fiú és egy Borneo szigetéről való ifjú voltak a szolgálai. A velük való foglalkozás és általában az emberek között való forgolódás jó alkalom volt arra, amit akkor leg-sürgősebb teendőjének tartott: hogy egyre jobban elsajátítsa Indonézia legerősebb nyelvét, a malájt és Szumatra lakóinak, a batakoknak a nyelvét.

Mint a hadvezérnek, aki folyton keresi, hol kell az ellenséget megtámadnia, Nommensen Lajosnak, Isten eme választott eszközének a tekintete is egyre járt-kelt, kutatta, hol vetheti meg a lábát, úgy, hogy ott a batak pogányságot döntő csatára kényszeríthesse. Vagy öt hónapi, Baruszban való tartózkodás után, október 25-én indult útnak. Nem egészen abban az irányban ugyan, amerre mind határozottabban megszólaló sejtése vitte volna, de mégis befelé, Szumatra belseje felé, egyelőre déli irányban. Azokat a misszionáriusokat kereste fel, akik Szumatra déli részében hirdették az evangéliumot, ott, ahol - Krisztus követének elébe vágva - a hamis prófétának, Mohammednek az emberei csalogatták a batak népet a félhold zászlaja alá. Több szempont szolt emellett, hogy itt, ahol a többi misszionáriussal vállvetve dolgozhat, telepedjék meg végleg. Hiszen láthatta, hogy Mohammed tudománya elveti ugyan a bálványimádást - csak Allahról akar tudni, rajta kívül nem ismer más isteni hatalmasságot -, a bűnös ember nyomorúságán azonban nem tud segíteni, mert nem ismeri Jézus Krisztust, Isten egyszülött Fiát, a Keresztrefeszítettet és Föltámadottat, a bűnösök szabadítóját. Közel másfél évig mégis kitartott itt. De közben egyre jobban tisztult a látása. Teljes bizonyossággá érlelődött benne, hogy a batak pogányságot a sziget belsejében, a népes Szilindung völgyében kell megtámadnia, ott építheti meg a gátat, amely megállíthatja Mohammed tudományának a terjeszkedését. S bizonyos volt a felől is, hogy a Szilindung völgyében kivívott győzelem megnyitja az utat észak felé, a Toba-tó környékének sűrűn lakott területeire is. De Nommensen megtanulta Isten iskolájában azt, amire Isten szolgájának mindenekfölött szüksége van: megtanulta az alázatos várást. „Itt a kötelesség és Isten ujj mutatása azt parancsolja nekem, hogy szakítsam ki folyton-folyvást a Szilindung völgye felé tekintő szememet” - írja egy alkalommal. Vagy máskor: „Az engedelmesség útján jöttem ide és örvendező szívvel kezdtem meg a munkát, hogy elkészítsem a munkateret más számára, ha én nem maradok itt.” Tudta, hogy Isten bölcsesége biztos vezeti övéit az általa kitűzött cél felé akkor is, ha az ember nem látja, vajjon célegyenest visz-e az útja a cél felé.

Végre eljött a nap, amikor elindulhatott oda, ahol - tudta - magasra emelheti Ura és Krisztusa győzedelmes zászlaját.

VIII. A célnál.

Talán csak az őserdőben vannak „úttalan utak” a szó betű szerint való értelmében. Amikor Nommensen a Szilindung völgye felé igyekezett, megtapasztalhatta, mi az őserdő.

Igaz, az olyan embernek, mint Nommensennek, aki annyira szerette és csodálta Isten terem-
tését, eleinte legalább gyönyörűsége telhetett abban, amit látott. Körülvette az őserdő mesés
pompája. A hatalmas fákra, amelyeket soha sem érintett favágó baltája, méltóságteli palástot
szőttek a kúszó növények. Az ágak között a madarak tarka színpompája gyönyörködtette a
szemet. Egyik fáról a másikra vetették magukat a bohó majmok. Viszont igaz, a halálos
veszedelem is folyton a sarkában volt az őserdő vándorának. Még hagyján, hogy helyenként a
piócák légijója támadt rá és körülrajzolta a moszkító meg számlálhatatlan serege. De itt is, ott
is a kígyók mindenféle fajtája kereste a maga zsákmányát. S hallani lehetett, néha félelme-
tesen közről, a tigris vérszomjas sziszegését, az őserdő egyéb ragadozó vadjairól nem is
szólva. S mindezek felül újra meg újra elő kellett kerülnie a bennszülöttek erdőirtó késének,
hogy utat nyisson Nommensennek az őserdő sűrűjén keresztül.

S ha hegyoldalra kapaszkodott fel az útja, hovatovább nem merte magát azzal biztatni, hogy
milyen jó lesz leereszkedni a lejtőn s aztán egyenes úton haladhat célja felé. Kitapasztalta,
hogy alig ereszkedik le az egyik hegyről, máris ott meredez előtte a másik, amelyen át kell
vergődnie, mert nem kerülheti el. Keserves akadályok voltak útjában a völgyekben zuhogó
patakok és folyók. Sokszor mérlegelhetette, mi a kellemesebb? Gázoljon át a folyón, keljen
birokra bős, tajtékzó sodrával, vagy lépjen rá a két meredek part között kifeszített „híd”.
Soha se látott még ilyen hidakat. Nem volt egyéb az ilyen „híd”, mint néhány, az akár-
hányszor szédületes mélység fölött, kifeszített kötél. A két egymás mellett feszülő kötélbe
ágak vagy deszkák voltak beleszerkesztve. Ezekre léphetett a másik partra igyekvő ember,
mivel azonban az első lépéstől fogva jobbra-balra hintázta a „híd” a reá lépőt, keményen meg
kellett markolnia a harmadik kötelet, ennek a fura hídnak a „karfáját”, hogy le ne zuhanjon az
imbolygó alkotmányról.

Eljött a nap, az óra, amikor Nommensen elérkezett a célhoz. Előtte a Szilindung völgye. Ujjongó
tekintete átfoghatja ezt a gyönyörű darab földet, amely felől tudja, hogy itt fogja megvívni a
döntő, győzelmes csatát Isten országa diadaláért. Szumatra hatalmas folyójának, a Batangtorunak
két ága, keleten a Szitumandi, nyugaton a Szigeaon, öntözik a televény földet. Ha fölemeli
tekintetét, körülhordozhatja a völgyet beszegő Szimorangkir hegycsúcsain; ha lejjebb bocsátja,
amerre lát, mindenfelé a rizsföldek ígérnek lakóinak a mindennapi kenyeret. De emberi lakó-
helyet csak itt-ott lát a rizstáblák között. Pedig tudja, hogy a völgyet vagy hússzezer lélek lakja...

Amint leereszkedik a völgybe, megoldódik a rejtély. Mesterien értik a batakok annak a
módját, hogy elrejtsek falvaikat. S ha az idegen rátalál is egy-egy falura, nem juthat be valami
könnyen a faluba. Földsánc veszi körül, beültetve bambusszal s mindenféle tüskés bozóttal és
csak egy keskeny kapun keresztül lehet bejutni a faluba. Természetesen csak nappal, mert
éjszakára ezt is eltorlaszolják.

Nommensennek összefacsarodott a szíve a fájdalomtól. Íme, a pogányság nyomorúsága!
Egyik falunak így kell védekeznie a másik ellen. Itt szakadatlanul áll a harc az egyes törzsek,
az egyes falvak között. S a batakok harcos akkor boldog, ha a harc után a győzelmi lakomán
foglyul ejtett ellenségének testéből kikanyaríthat egy darabot és az élő embernek a véré-
t szívhatja. Bizony, nincs békességük az istenteleneknek!

1864 májusában telepedett le Nommensen a Szilindung völgyében és megszólalt ajkán
Krisztusnak, a békesség fejedelmének üzenete: „Békesség nektek!”

IX. „Tágasabb odakünn.”

Letelepedni letelepedett Nommensen a Szilindung völgyében, de ne gondoljuk, hogy a batakok valami szíves szeretettel fogadták.

Amint a nép apraja-nagyja köréje gyűlt, meglepte ugyan őket, tetszett is nekik módfelett, hogy ez a fehérképű idegen érti a szavukat s felel is nekik érthető batak szóval, de ez csak arra volt jó, hogy odamondhatták neki egyenes szóval, kertelés nélkül, amit mi magyarok így mondunk meg a hívatlan vendégnek: „Tágasabb odakünn!” Mert sehogy sem volt ínnyükre, hogy ez a jött-ment idegen megtelepedjék közöttük.

Kezdték azon, hogy egyre többen és egyre gyakrabban megkérdezték, hogy mikor szedi föl a sátorfáját s kotródik el közülök. Nem mentek vele sokra, mert Nommensen a századik, sőt talán a kétszázadik kérdezőnek is nyájasan, nyugodtan azt felelte, hogy nem megy el, ott marad köztük.

Ebből azt a tanulságot vonták le a batakok, hogy ezzel az emberrel világosabban kell beszélniük.

- Majd jönnek észak felől azok, akik levágják a fejedet és fölfalják a húsodat - figyelmeztették.

Nommensen erre is csak mosolygott s a batakokat ez is megerősítette abban a vélekedésükben, hogy veszedelmes ember lehet, aki ügyet sem vet az ilyen fenyegetésekre.

- Elég okosak vagyunk, nincs szükségünk tanításra, magunk is tudjuk, mi a helyes, nincsen bűn az életünkben, a gyermekeink félnek is tőled, - próbálkoztak vele másképen.

S ha Nommensen megint csak mosolygott, megint csak azt erősítette, hogy azért csak közöttük marad, némelyikből kitört a türelmetlenség:

- Ne tréfálj! Mondd meg, mikor hordod el magad?

Megtörtént, hogy Nommensen akárhányszor feleletre sem méltatta a kérdezőt. Vagy azzal felelt, hogy elővette a hegedűjét és játszott rajta egyet. Vagy megmutatta iránytűjét, óráját. Olykor történeteket mondott el. Beszélt Európáról, mindarról a sok csodálatos dologról, amit az ember ott úton-útfélen láthat, tapasztalhat.

Akadtt olyan, aki nyíltan megfenyegette:

- Levágjuk mind a két lábadat és bedobunk a folyóba!

S Nommensen erre is csak mosolygott és fejét csóválta:

- Barátocskám, nem mondod te ezt komolyan...

A keleti ember azt tartja, hogy néha célszerűbb a példabeszéd. Volt, aki ilyennel próbálkozott:

- Ha egy szem rizs az útra esik, fölkapják a tyúkok...

Nommensen erre is kész volt a felelettel:

- Ha az, aki a rizsszemet odadobta, elkergeti a tyúkokat, nem kaphatják föl...

Egy másik másképp fenyegette meg:

- Ha házat építesz, rád gyújtjuk!

Rendíthetetlen nyugalommal felelt Nommensen:

- Én meg újra fölépítem.

Ha végigment az utcán, egyre barátságtalanabb hangokat hallott maga mögött:

- Amott megy a fehér ember! Jertek, vágjuk le a lábát, faljuk föl!

Volt, aki szemébe mondta:

- Kutya fia! Ördög!

De mindez még csak hagyján lett volna. Hiszen ezek csak szóval hadakoztak ellene. De amikor végre házat akart magának építeni, hogy ne legyen hol egyik, hol másik törzsfőnök vendége, megtapasztalhatta, hogy milyen szívós, céltudatos ellenszegülés veszi körül. Akadt ugyan törzsfőnök - Amandari volt a neve, később keresztyénné lett -, aki telket adott neki, de már az építőanyag megszerzése, az építés megkezdése elébe mindenfelől akadályokat gördítettek. Fát akart vágatni az erdőn, nem engedték. Vett egy ócska házat, hogy annak az anyagát használja föl, annak a szétbontásába is beleakadtak. Egyenest kivették a szerszámot embereinek a kezéből. Pénzzel tudta őket még leginkább félreállítani az útjából, de ez meg módfelett megdrágította volna a kis kunyhó megépítését. Végre elfogyott a türelme. Egy napon összehívta a törzsfőnököket s egy nagy könyvvel a hóna alatt - ez volt a legnagyobb valamennyi könyve között - jelent meg közöttük. Kijelentette, hogy ebbe a nagy könyvbe most környörtelenül beleírja azoknak a nevét, akik mindenképen meg akarják akadályozni köztük való megtelepedését. Ez használt. A batakoknak van ugyan saját írásuk, kivált az előkelőbbek tudnak is valamennyire írni és olvasni, de az valami babonás félelemmel töltötte el őket, hogy a fehér ember beleírja nevüket a maga nagy könyvébe. Nommensen most már fönnakadás nélkül fölépíthette házacskáját. Bizony, a misszionáriusnak néha ilyen ártatlan cselhez kell folyamodnia.

X. Sötét pogányság.

Minden Szumatráról való kép azt mutatja, hogy szép emberfaj a batak. Bizonyos, hogy Nommensen elgyönyörködött bennük. Férfiaik, asszonyaik szép, deli termetűek. Színük barna ugyan, de aligha sokkal barnább, mint némely napbarnított emberé közöttünk. Szemükből értelem sugárzik. Meséik, példabeszédek bölcsesége, házaiknak, minden kezük alól kikerülő fafaragásnak a tetszetős mivolta annak bizonyossága, hogy Isten szép lelki talentumokkal ajándékozta meg őket.

De az is bizonyos, hogy Nommensen mélységesen elszomorodott, amikor belepillantott a lelkükbe. Azt bizony sötét pogányság tartotta rabságában.

Nommensent leginkább az döbbenette meg, hogy a batakok nem voltak tudatlan pogányok. Tudták, - hogy van Isten. Név szerint is emlegették: Debata volt a neve. Csak az volt a különös, hogy nem igen törődtek vele s ha nem is mondták, úgy látszott, azt tartják, ő sem igen törődik velük. Még akkor emlegették a leginkább, amikor az ember lelkéről volt szó. Megtudta ugyanis Nommensen, hogy az ember lelke szerintük, mielőtt lakozást vesz az ember testében, Istennél tartózkodik, onnan száll alá ebbe vagy abba a testbe.

Még inkább elcsodálkozhatott azon, hogy a batak ember bizony nem valami nagy bizalommal tekint saját tulajdon lelkére. Valósággal fél tőle. Hiszen akármikor elhagyhatja s akkor vége az életének. S aztán olyasvalami a lélek, hogy azt az ember meg is szaporíthatja. Ez olyan módon történik, hogy az ember - vegyük a példát a hadakozó férfi életéből - a csatában elfog olyasvalakit az ellenfél soraiból, aki bátor, erős, nyilvesszeje mindig célba talál. Ha annak a testéből kikanyarít egy jókora darabot, azt elfogyasztja, s ennek az embernek a vérével is tele-szívja magát, - megszaportotta a maga lelkét azzal a lélek-résszel, ami ebben a darab húsban, ebben a vérben van. Neki is jutott annak az embernek a bátorságából, erejéből, mindig a célba találó ügyességéből. Csak az a fontos, hogy az élő emberből vágja ki azt a darabot, szívja azt a vért, mert a halott emberből elillan a lélek, annak a húsa és vére immár lélek nélkül való hús és vér, semmi egyéb. Íme, ebből megérthetjük, hogy a batakok nem holmi inyenckedésből esnek egymásnak és marcangolják szét egymást.

Most már jobban értette Nommensen, hogy a batak ember élete miért állandó rettegés és félelem. Ezért megerősített vár minden falu, jóformán minden tanya. De megtudta azt is, hogy a batak ember nemcsak az élőktől fél, hanem még sokkal inkább fél a halottak lelkétől. A halottak lelkei ugyanis folyton-folyvást az élők körül settenkednek. Hogy az egyik vagy másik hol tartózkodik, hogy belevette magát valamelyik terebély fának a lombkoronájába, az ember ki is tapasztalhatja. S ha az ember olykor még a saját testében lakozó lélekkel sem tudja hányadán van, végkép nem tudhatja, hol, mikor törnek rá, rontják meg ezek a kósza lelkek. Csak valami jó varázsszerrel lehet védekezni ellenük. Így jó az olyan varázsbót, amelybe emberi agyvelő hamuja van beletöltve. Van annak is módja, hogy az ember megbízható szövetségést csempésszen a halottak lelkei közé. Egy-egy gyermekkel például erős fogadást tételnek, hogy mindig javukat akarja, sohasem lesz ártásukra - a falunak, a családnak - s aztán, mielőtt még ezt a jó szándékát megmásíthatná, egy szót is szólhatna, olvadt ólmot töltenek a torkába.

Az ember ellen fondorkodó, kiszámíthatatlan lelkekkel természetesen a legbiztosabban a varázsló érthet szót. Borzalommal láthatta Nommensen, hogy micsoda félelmetes hatalom van egy-egy varázsló kezében. Ha valaki beteg, a halottak lelkeivel jó barátságban levő varázsló megtudhatja, hogy annak a lelke rontotta meg ezzel a betegséggel, akit, amikor még élt, valamivel maga ellen ingerelt. A varázsló jó pénzért vállalkozik arra, hogy ezt a haragvó lelket

kiengesztelje és a betegséget az emberről elfordítsa. Vállalkozik természetesen arra is, hogy betegséget vagy valami más bajt zúdítson arra, akin valami okból bosszút akar állni, akit valami okból ártalmatlanná akar tenni. Gondolhatjuk, hogy a varázsló mestersége legfőképpen méregkeverés. Közben előfordulhat mindenesetre az is, hogy olyan bájoló italt kotyvasztatnak vele, ami ártani ugyan nem árt senkinek, de használni csak az ő zsebének használ. Jövendőmondásra is vállalkozik a varázsló s általában mindannak a megtudakolására, amit tudni szeretne az ember, de csak általa tudhat meg. Így megállapíthatja a varázsló, hova építheti az ember a házát, a telkén álló fa lombkoronájában nem lakik-e valami nyughatatlan lélek, akinek veszedelmes a szomszédsága.

S minél mélyebbre tekintett Nommensen a batak pogányság sötét éjszakájába, annál inkább láthatta, hogy a sátán, a sötétség fejedelme, micsoda rettenetes bilincsekkel köti meg az emberi lelket. A tolvajnak, a gyilkosnak, a paráznának hiába beszélt arról, hogy milyen undok a bűne, hiába hívta, biztatta megtérésre. Előhozakodott az a batak pogányságnak olyan tanításával, amely valósággal a sátánnak lelkéből lelkedzett. Mit tegyek? - védekezett a bűnnek nyomorult rabja. Amikor a lelkem még fenn volt Debatánál a mennyben, úgy határozott maga felől, hogy tolvaj, gyilkos, parázna leszek. Ezen én most már nem változtathatok...

Mit tehetett ilyenkor Nommensen, hogy erőt ne vegyen rajta a csüggedés? Elővette bibliáját s fölütötte ott, ahol János apostol első levelében, a harmadik fejezetben, a nyolcadik versben ez van megírva: „azért jelent meg az Istennek Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa”. S tudta, hogy ez igaz.

XI. Isten oltalmában.

Az ördög résen állott, hogy védekezzék. Lopva, titkon tette, amit tehetett.

Akkor látott munkának, amikor Nommensen ép nagyon örült annak, hogy van már tulajdon hajléka. Nem azért örült, mintha nagyon megkívánta volna a kényelmet. Abból ugyan nem jutott neki ennek a háznak a fedele alatt. Egyszerű, batak módon épült házacskája volt. Szögek nélkül, a rotang rostjaiból készült kötelekkel összekötözött néhány deszkából és gerendából állt az egész. Beérte vele Nommensen, amint beérte akármivel akkor is, ha az éhségét kellett elvernie. Elég volt neki egy kevéske rizs, meg valamicske főzelék, amit a nála lakó batak fiúk valamelyike főzött meg neki.

Mert most már nem volt egyedül. Néhány batak fiút odafigadott maga mellé. Nem épen azért, hogy holmi apróbb munkákat elvégezzenek körülötte, hanem különösképen azért, hogy, az együttélés alkalmait fölhasználva, az Úr Jézushoz vezesse őket. S épen ez volt az, amire fölfigyelt az ördög s dologhoz látott.

Szította a szívekben a bizalmatlanságot Nommensen ellen. Egyre többen emlegették, hogy nem lesz jó, ha a gyermekek megbarátkoznak a fehér jött-menttel:

- Apjuk helyett ő akar az apjuk lenni... Varázsitalt ad nekik, ami elidegeníti őket tulajdon szüleiktől...

A szülők is, mások is nekiláttak, hogy csúfolódó szóval s ha az nem elég, erőszakkal térítsék el tőle a hozzá vonzódó ifjúságot.

S mást is próbált az ördög.

Egy este - ép akkor, amikor Nommensen hazatért - megmozdult a föld. Az ilyesmi nagyon gyakori Szumatra szigetén. Mindenki megszokta s megteszi elővigyázatosságból, hogy nem marad a házban, mert sohasem lehet tudni, az első lökést nem követi-e több, erősebb, veszedelmesebb. Ezt tette Nommensen is. De alig tette ki a lábát, összeroskadott mögötte a ház. Nem értette, ilyen gyöngye lökésre hogyan történhetett meg. Amikor újabb lökés nem következett, visszafordult s megnézte a tetőzetet összetartó rotang-köteleket. Azok bizony sorra át voltak vágva. Földrengés se kellett volna, hogy rádőljön a ház. Egy-egy, éjszaka támadt, erősebb szellő is elegendő lett volna arra, hogy a gerendák álmában maguk alá temessék. Valaki így akarta eltenni láb alól, de megoltalmazta az az Úr, aki felől meg van írva: „az ő angyalainak parancsolt felőled, hogy őrizzenek téged minden útdobban”. (Zsolt. 91:11.)

De az ördög nem csüggedt el egyhamar.

Néhány hónappal később varázsló hírében álló ember állított be Nommensenhez. Azt tudakolta, hogy micsoda erős varázsszerrel védi életét. Nommensen erre csak azt felelhetett, hogy neki varázsszerre nincs szüksége, mert maga a mindenható Isten veszi körül oltalmával. Erre látogatója megvallotta, hogy miért kérdezte, amit kérdezett. Néhány hónappal azelőtt gonosz szándékkal ép akkor állt szóba Nommensen egyik szolgáló gyerekével, amikor az gazdájának az ebédre való rizst főzte. Megkérte, hozzon neki a tűzhelyről parazsat, amivel rágyújthatna a cigarettájára. S abban az óvatlan pillanatban, mialatt a fiú háttal volt felé fordulva, mérget csempészett Nommensen ételébe. Aztán lesbe állt és figyelte, hogy miként hat majd a méreg. De hiába várta. Nommensenen nem mutatkozott a méregnek semmi hatása. Ezért kérdezi: micsoda varázsszerrel védi magát?

Nommensen megértette, hogy az Úr Jézus a feltámadása után tanítványainak adott ígérete szerint cselekedett vele: „és ha valami halálost isznak, meg nem árt nekik” (Márk 16:18). S megtelt a lelke álmélkodással és hálaadással.

S megértette a méregkeverő varázsló is, amit neki Isten az ő szolgájának csodálatos megoldalmazása által mondott. Megtért és a szent kereszttségben a Nikodémusz nevet kapta. 1918-ban halt meg. Koporsója mellett Nommensen egyik munkatársa, Metzler misszionárius, bizonyoságot tett arról, hogy keresztyén élete példa volt sokak számára a gyülekezetben. Két fia lelkész lett, akik talán ma is munkálkodnak az Úr szőlőskertjében.

XII. Csodálatos türelem, csodálatos szeretet.

Csodálatos türelemmel, csodálatos szeretettel kereste Nommensen az utat azoknak a szívéhez, akik életére törtek.

Azt tartotta, legyen a misszionárius egyben orvos is. Erre fölkészült már Barmenben, a missziói intézetben is, megszerezve a legszükségesebb orvosi ismereteket. Annak a gyógymódnak volt a híve, amelyet rossz magyar szóval „hasonszenvi” gyógymódnak neveznek. De akármennyire meg volt is győződve ennek a helyes és áldásos voltáról, ha kellett, más úton-módon is igyekezett segíteni. Így alkalmazta és pedig nagy sikerrel a himlő elleni védőoltást. Sebészeti műtéteket is végzett. Kétségtelen, hogy veleszületett hajlama és tehetsége volt az orvosi tevékenységre. Akárhányszor szinte ösztönszerűleg talált rá a segítségnyújtás helyes módjára. Egyszer két villámsujtotta emberhez hívták. Odaérkezve, menten két mély gödröt ásott, hogy a két elalélt embert ezekbe nyakig beletemesse. Az egyiknek az atyafisága azonban tiltakozott ez ellen s ez meg is halt. A másik viszont, akinél Nommensen a maga sajátos gyógymódját alkalmazhatta, életben maradt. Ez az orvosi tevékenység természetesen csak eszköz volt Nommensen, a misszionárius, a lelkipásztor számára. Azt tapasztalta, hogy a beteg ember - még ha pogány is - hamarabb nyitja meg szívét Isten igéje előtt, mint az egészséges ember.

Mivel a batak ember szenvedélyes pörlekedő, készséggel vállalta Nommensen pöreikben a bíró szerepét. Ne gondoljuk, hogy ez valami egyszerű dolog volt. Nommensen soha ki nem fogyó türelme kellett ahhoz, hogy meghallgassa az egymással szemben álló, rendszerint ugyancsak bőbeszédű feleket, az egyik és a másik oldalon fölvonultatott tanúkat. Igaz, jó alkalom volt ez, hogy alaposan megismerje a batak nép sajátos gondolkodásmódját, de, kivált eleinte, hálátlan szerep is volt a bíró tiszte, mert a pörös felek rendszerint csak akkor nyugodtak bele az ítéletbe, ha az az ő gondolkozásuk szerint való. Jellemző erre az a fogas kérdés, amelyet egyszer egy törzsfőnök adott föl Nommensennek. Egy napon elnyomta az álom a juh pásztort is, a földművest is, mire a juhnyáj lelegelte a földműves egyik darab földjéről a takarmányt. Nommensen úgy vélte, hogy a juh pásztor kártérítéssel tartozik ugyan, de az okozott kárnak csak a felét kell megtérítenie a földművesnek, mert hiszen az maga is elaludt, tehát nem vigyázott a földjére. A batak észjárás azonban nem nyugodott volna bele ebbe az ítéletbe. Szerinte a juh pásztornak mindaddig meg kell osztania a juhok tejét a földművessel, míg ennek a rétje újra kaszálható.

Azzal, hogy a batakok számára batak igyekezett lenni, hamarosan elérte Nommensen, hogy azok is közeledtek felé. Igaz, ebben nem mindig volt köszönet. Egy alkalommal vagy öten-hatan egyenest azzal a szándékkal állítottak be hozzá, hogy türelmét a végsőkéig próbára teszik. Ostoba kérdésekkel álltak elő, megkövetelték, hogy szóval tartsa, mulattassa őket s közben, mivel folyton a bételt rágták, teleköpdösték szobája padlóját piros nyálukkal. Ebéd után szunyókáltak s az este elérkeztével kijelentették, hogy nála maradnak éjszakára is. Reggel arra ébredtek, hogy valamennyien gondosan be voltak takarva. Meggyötört gazdájuk nem akarta, hogy a levegőnek hajnalkor bekövetkező erős lehűlésekor megfázzanak. Nommensen jósága megszégyenítette őket s lesütött szemmel, megszégyenülten kotródtak el.

Az sem fogyasztotta el Nommensen türelmét és szeretetét, hogy bőségesen érték csalódások. Egyszer meglátogatta egy értelmes, mindjárt az első pillantásra mindenképen kedve szerint való ember. Meg is vendégelte kávéval s elbeszélgetett vele. S mégis, vagy tíz nap múlva egy embervértől nekivadult horda élén látja ugyanezt az embert. Mellette egy bambuszrúdon az ép lemészárolt ember fejét vitték, ő maga pedig a szerencsétlen áldozat egyik karját lóbálta jobbjaiban. Hallani sem akart arról, hogy milyen emberhez nem méltó förtelmet cselekedett.

XIII.

A rettenthetetlen bizonyágtevő.

1864 szeptemberében egész sor jelből arra következtetett Nommensen, hogy a sötétség döntő csatára készül a világosság ellen. Hamarosan meg is tudta nemcsak azt, hogy az ősi szellemek legtekintélyesebbjének, a Szi Morangkir mellett emelkedő hegyen székelő Szi Atasz barita tiszteletére nagy ünnep készül, hanem megtudta azt is, hogy mindenekelőtt ő lesz az ünnepi áldozat, amelyet a nagy szellemnek bemutatni készülnek. Egyre sűrűbben kapta a híreket a pogányság készülődéséről, a lelkeket mindenfelé hatalmába kerítő feszült várakozásról.

Ki tudja, gyávaságnak, meghátrálásnak bélyegezte volna-e mindenki, ha Nommensen kitér a vérére szomjazó pogányság elől és néhány hétre elvonul a hollandus gyarmati hatóság valamelyik jó falakkal és katonasággal védett erődjébe. De ő az első pillanattól teljes bizonyossággal látta, hogy nem szabad megfutamodnia a bizonyágtevésnek ez elől a nagy alkalma elől. Akármennyire kérlelték is jó emberei, hogy ne tegye meg, elhatározta, hogy elmegy az ünnepre.

Szeptember 23.-a volt a nagy nap. Hatalmas tömegekben özönlött a pogányság Szi Tahuru óriási piaca felé. Egyszeriben megdöbbenve eszméltek rá a gyülekezők, hogy a gyűlölt fehér ember ott van közöttük és pedig teljesen fegyvertelenül. S Nommensen nem nézte tétlenül a fegyvercsörgető nagy készülődést. Hiszen nemcsak az ő élete forgott veszedelemben, hanem másoké is. Batak ünnep nem eshetett meg anélkül, hogy csetepaté támadjon s az elesetteket azonnál föl ne falják. Nommensen épen ezért, minden rábeszélő képességét fölhasználva, rábírta a jelenlevő törzsfőnököket, hogy rakassák le a néppel a fegyvereket. Ez volt a fegyvertelen Nommensennek első győzelme ezen a napon a vele szemben álló nagy tömeg fölött.

Megkezdődött az ünnep. Vad ordítózás és kábító dobpergés között levágták az első áldozatnak szánt bivalyt. Majd előállt egy férfi és az idegeket elzsibbasztó zenének szavára táncba kezdett. A zene üteme egyre gyorsult, a táncoló férfi egyre eszeveszettebben forgott, míg végre révületbe jutott. Ezt várta a sokezer főnyi tömeg. A batakok azt tartották, hogy az által, aki az ünnepi tánc közben jut révületbe, maga a hatalmas szellem, Szi Atasz barita szólal meg. Amikor a táncoló ember megszólalt, most is lélekzetfojtva figyelték, mit mond általa a rettegget szellem. Kemény beszéd volt, amit hallottak. Szemére lobbantotta a népnek, hogy nem ragaszkodik teljes engedelmességgel az atyák hagyományaihoz. Pedig megáldaná, gyermekei, marhái számát megsokasítaná, ha megkapná most is azt az áldozatot, amely az ősi hagyomány szerint megilleti. Hogy mire céloz ezzel a szellem, mindenki tudta. Arra figyelmeztette őket, hogy az állatáldozatok emberáldozatok nélkül nem elegendők. S azt is tudta mindenki, hogy a hatalmas szellem azt tartaná a neki legméltóbb áldozatnak, ha a Szilindung völgyébe betolakodott fehér embert, az ősök hitét támadó misszionáriust mészárolná le áldozatképen.

De csoda történt. A sok ezer ember közül egy sem emelte föl kezét az élő Isten köve ellen. Pedig Nommensen még azt is megtette, hogy előállt és megszólalt: S amit mondott, határozott és félreérthetetlen bizonyágtétel volt. Megmondta, amit meg kellett mondania a pogányság felől, hogy a szellemekről való beszéd a hazugság fejedelmének, a sátánnak az áltatása. De Isten Szent Lelkének erejében bizonyágot tett Isten váltságsszerző szeretetéről is, arról, amit Isten Fia, a megfeszített és föltámadott Krisztus végzett el s ami nyilvánvaló bizonyága annak, hogy Isten nem akarja a bűnös elvesztét, hanem azt, hogy megtérjen és éljen. Bizony, csoda volt, mindenkit megdöbbenő és álmélkodásra készítő csoda, hogy a pogány tömeg meghallgatta ezt a bizonyágtételt és a bizonyágtevőnek nem esett bántódása.

Csöndben telt el az ünnep első napjának hátralevő része s a második napon hirtelen támadó, nagy erővel lezúduló zápor szétverte a nagy ünnepre fölsereglett népet. Akár akarta, akár

nem, a pogányságnak el kellett ismernie, hogy a csatát elvesztette. S teljes bizonyosság töltötte el Nommensen szívét is a felől, hogy Isten ügye döntő csatát nyert. „A Szilindung völgye nyitva van!” - írhatta haza. S megint megtelt szíve hálaadással azért, hogy Isten angyalainak parancsolt felőle és most is csodálatosképen megoltalmazta. S hálát adott azért is, hogy mindenek szeme láttára nyilvánvalóvá lett a pogányság erőtelensége.

XIV. Magvetés.

Nommensen minden alkalmat fölhasznált arra, hogy bizonyosságot tegyen Uráról és Megváltójáról. Nemcsak ilyen alkalmakat ragadott meg, amikor Szi Atasz barita ünnepén sokezer főnyi tömeg előtt szólhatott, hanem drága alkalom volt neki az is, amikor egy léleknek, négy szemközt, mutathatta meg az üdvösség útját.

Adódott erre alkalom, napról-napra, egyre gyakrabban. Valaki azzal a kéréssel állít be hozzá, hogy adjon orvosságot valamelyik beteg családtagja számára. Mivel ilyenkor a batak ember nem állhatja meg, hogy ki ne fakadjon a gonosz szellemek ellen, akiknek a mesterkedése ez a betegség is, kínálva kínálkozik a misszionárius számára az alkalom, hogy bizonyosságot tegyen arról az Istenről, akié minden hatalom a mennyen és a földön, aki nem osztja meg ezt a hatalmát holmi szellemekkel s aki szeret s még a betegséggel, szenvedéssel is szeretetből próbál. Alig teszi be ez az ember maga után az ajtót, már ott a küszöbön a másik, aki elpanaszolja sok baját, hogy roskadozik adósságainak terhe alatt, hogy rossz a termés, hogy marhája is pusztul, vész. Ennek azt kell meghallania a misszionáriustól, hogy minden másképp volna az életében, ha azt mindenestül Isten kezébe tenné le, mert a kegyesség ígétét bírja bizony ennek az életnek is. Nem onnan ered-e adósságainak javarésze, hogy hallgat a sátán szavára s újra meg újra megpróbálkozik a szerencsejátékkal, a batak embernek ezzel a kárhozatos szenvedélyével. Meg aztán: nem azért gyöngé-e a rizstermése, mert csak úgy immel-ámmal műveli meg földjeit. „Keressétek mindenekelőtt Istennek országát!” - ezzel az igével bocsátja el a misszionárius ezt a sok bajjal vesződő embert. Az, akinek ez a kilincset adja, mintha jóformán maga sem tudná, hogy mi hozta el a misszionáriushoz. Kezdi azon, hogy a fehér embereket magasztalja: mi mindent tudnak, mennyire vitték. Ezzel azt kell megláttatnia a misszionáriusnak, hogy ember és ember között nem az a mindenek fölött való különbözőség, amin az ő szeme akadt meg. Az a mindenek fölött való különbözőség, hogy vannak emberek, akik nyomorult bálványoknak és szellemeknek szolgálnak s akik ezektől nem várhatnak semmi jót, sem itt, sem odaát az örökkévalóságban, de vannak emberek, akik az ő egyszülött Fia által megismerték a mennyei Atyát, nap-nap mellett megtapasztalják gazdag kegyelmét s ezeknek, Isten gyermekeinek a sorába eljuthatnak a barna emberek is.

Idő multával adódott azonban Nommensennek alkalom arra is, hogy ha összeverődtek néhányan előtte, ezeknek annak rendje és módja szerint hirdesse az evangéliumot. Eleinte bizony ez sem ment úgy végbe, ahogy mi gondolnánk. A batakok ugyanis folyton-folyvást beleszóltak az igehirdetésbe. Még hagyján volt, ha olyasmit tettek szóvá, ami valamelyes kapcsolatban volt az épen akkor hirdetett igével. E tekintetben minden kérdésük és ellenvetésük abból a közös gyökérből fakadt, hogy minden gondolatuk és vágyuk a láthatóra irányult és sehogysem fért a fejükbe, hogy vannak emberek, így a misszionárius is, akik az eljövendő, a láthatatlan dolgokra tekintenek. De előhozakodtak olyan kérdésekkel is - meg-megszakítva az igehirdetést -, amelyeknek semmi kapcsolatuk sem volt az igével. Ilyenek voltak: hol van a ti országotok? ott verik-e a tallérokat? hol ér össze a menny és a föld? hova folyik a víz? nem telik-e meg egyszer a tenger? hová esik az eső, ha a felhők elvonulnak innen, a mi vidékünkéről? Nommensen nem is gondolt arra, hogy beléjük fojtsa a szót. Számára értékes volt még a legfurább kérdés is, mert rés volt, amelyen keresztül megint beletekinthetett a batakok csavaros gondolkodásmódjába.

Szerzett azonban egyre öröndetesebb tapasztalatokat is. Így azt, hogy az ótestamentumi történetek milyen csodálatosan bizonyulnak Isten ígéjének. A teremtés, a bűnbeesés, a pátriárkák, a bírák, Saul, Dávid, Salamon története megragadta a batakok érdeklődését s ezeket a

történeteket egymás között is megbeszélték. A világteremtő, világkormányzó, az élő, az igaz Isten szentséges alakját egyre jobban megsejtették nyiladozó lelki szemeik. Ezt tapasztalta Nommensen az Úr Jézusról szóló történetekkel kapcsolatban is, sőt ezeknek hallatára hamarabb eszméltek rá arra, hogy nem pusztán érdekes történeteket hallanak, hanem döntés elé állítja őket a hallott ige. Akarva-akaratlan megértették, hogy válaszut elé kerültek: vagy elfogadják Uruknek és Megváltójuknak az Úr Jézus Krisztust, vagy elutasítják és akkor tovább botorkálnak a félelmetes, bizonytalan sötétségben.

Amit az Úr Jézus értünk cselekedett, azt Nommensen sokszor Istennek a sátánnal vívott harcaként tüntette föl. Az Úr Jézus ezt a harcot azzal döntötte el, hogy vérént ontotta értünk, ilyenén mód kiváltott a sátán s ezzel a bűn és a halál hatalmából s így mi most már az ő tulajdonaivá lettünk. De itt is, a kereszt evangéliumával szemben is, nyilvánvaló lett, hogy az ember a végsőig védelmezi magát, menti a maga bűnét és tiltakozik az ellen, hogy minde-nestül kárhozatra méltó bűnös, aki a maga erejéből nem szabadíthatja ki magát a bűn, a halál, a sátán hatalmából.

S Isten igéje mégis, egyelőre titkon, emberi szem számára észrevétlenül, de végezte a maga csodálatos munkáját a batak szívekben.

XV. Kezdődik az aratás.

Csendben történt, emberi szem talán alig vette észre. Isten igéjének a szívekbe hullott magva megfogant, kihajtott és kalászbá szökkent. Szakasztott úgy történt, amint azt az Úr Jézus gyönyörű példázatában - Márk evangéliuma IV. fejezetében a 26. versztől a 29-ig - elmondja. Bizonyos, hogy maga Nommensen sem tudta, mikép ment végbe. Talán hamarabb érkezett el az aratás napja, semmint gondolta volna.

1865 augusztus 27. volt a nevezetes nap, amikor a keresztség víz rácsordult az első batak fejekre. Négy házaspár és öt gyermek: ez volt Nommensen első aratása. Hamar érett vetés volt. Idézzük vissza emlékezetünkbe: 1862 május 14-én szállt partra Nommensen Szumatra szigetén. Három év Isten országában nem sok idő. Példák egész sorát lehetne idézni arra, hogy némelyik misszionáriusnak évtizedekig kell türelemmel és reménységgel vetnie, míg az első kalászbak mutatkoznak. S ezekre az első keresztyénekre örömmel tekinthetett Nommensen. Nemcsak azért, mert nagy gondnal, hűséggel és szeretettel készítette elő őket a szent keresztség föl vételére, hanem azért is, mert a világ is kemény próbára tette őket s ezt a próbát megállották. Mert alig ragadta meg az ige az első batakokat s azok szakítottak a pogánysággal - így megtagadták a pogány ünnepekre való adózást -, a világ menten föl zúdult és gúnyal, haraggal támadt azokra, akik a Krisztusért megtagadták a vele való közösséget. De már nem lehetett föl tartóztatni Isten országa diadalmas előretörését. Alig mult el egy esztendő és a keresztyének száma 52-re emelkedett. Ugyanakkor azonban a keresztség föl vételére előkészü lők száma már fölül is multa a megkereszteltek számát.

Érdemes legalább egyet közelebbről szemügyre venni ezek közül az első batak keresztyének közül. Volt köztük egy, aki pogány korában nagyon alkalmasnak bizonyult arra, hogy szellemidézéskor általa szólaljon meg az idézett szellem. Amikor híre ment, hogy Izsák - ezt a nevet kapta a keresztségben - keresztyén akar lenni, atyafisága elcsalta egy közeli faluba. Az alatt az ürügy alatt tették, hogy egyik unokaöccse házasodik és szükség van az ő tanácsára. Izsák, mit sem sejtve, elment. Ott közrefogták s akár akarta, akár nem, részt kellett vennie egy pogány ünnepélyen. Lesték, várták, hogy szellem szólaljon meg általa, ahogy az eddig történni szokott az ilyen alkalmakkor. De hiába várták. Hiába hintették meg varázsvízzel, az sem használt. Már-már azon voltak, hogy kalodába teszik és úgy törik meg, amikor sikerült elmenekülnie. Majd eljött egyik leánytestvére s aranyat-ezüstöt kínált neki, hogy fia számára adja el neki a leányát. De Izsák csak a fejét rázta: ő a pogánysággal abban is szakított, hogy nem adja el a leányát mint portékát. Majd akadt, aki megjövendölte, hogy az egyik hatalmas szellem egy fél éven belül úgyis megöli. De Izsák hajthatatlan maradt és természetesen a szellem se ölte meg.

Hadat üzent azonban a mindjobban terjedő keresztyénségnek a batak pogányság feje is, az északon, a Toba-tó partján székelő, titokzatos, félelmetes Szinga Mangaradja is. Jóformán királynak számított s ezzel a papi méltóságot is egyesítette. De ez a papság igazában varázslóság volt. Hátborzongató történetek szálltak róla szájról-szájra. Azt tartották róla, hogy varázserő árad belőle azokba, akik vele érintkeznek; ha meghal, újra föl támad. Amikor az evangélium terjedni kezdett, éktelen haragra gerjedt. Megüzente, hogy a szellemek panaszt emeltek nála e miatt. Megfordult a Szi Lindung völgyében egy alkalommal, de méltóságán alulinak tartotta, hogy szóba álljon Nommensenel. Fenyegetődzött, hogy egy napon lecsap a Szi Lindung völgyére és kiirtja a keresztyéneket. Állítólag már a napot is meghatározta, amelyen ezt megcselekszi. De szándéka megvalósításában megakadályozta a himlőjárvány,

amelytől megijedt ő is, udvara is, noha azt hirdette, hogy az nem egyéb, mint a megsértett szellemeknek a keresztyénekre lesújtó ostora.

A batak keresztyének helyzete egyre nehezebb lett. Egyre szaporodtak az esetek, amikor egyes falvak pogánysága kiközösítette a keresztyéneket s mivel az egyes falvakat körülvevő rizsföldek és gyümölcsös kertek batak fölfogás szerint a falu lakosságának közös birtokai, a kiközösített keresztyéneket valósággal az éhhalál fenyegette. Nommensen jobb szerette volna ugyan, ha a keresztyének megmaradtak volna kovászként a maguk falujában, de a szükség mégis arra kényszerítette, hogy ezeket a kiközösítetteket a missziói állomás körül telepítse le, ahol megvédheti őket s nyugodtan vethetnek-arathatnak. Ezt az így keletkezett falut Huta damenak, Békesség-falvának nevezte el. Később, a keresztyénség megnövekedésével és megerősödésével, már nem volt szükség ilyesmire. Itt, Huta dameban, épült föl 1869-ben az első templom is. A keresztyének száma különben nőttön-nőtt. Néhány év alatt 200-ra, majd 1876-ig 2000-re emelkedett számuk a Szi Lindung völgyében.

XVI. Munkatársak.

Szaporodott a keresztyének száma, szaporodott a munka. Gondozni kellett a gyülekezeteket s az evangélium zászlaját mind előbbre s előbbre kellett vinni. A misszió munkája olyan, hogy abban nincs megállás. Hogy győzze a munkát, az Úr egyre-másra munkatársakat állított Nommensen mellé.

Ilyen Istentől adott munkatársa volt mindenekelőtt felesége, a hamburgi skót gyülekezetből való Gutbrod Karolin. A batakok között való munkálkodásának első négy esztendejében nem is gondolhatott arra Nommensen, hogy egybekeljenek. S amikor úgy vélte, hogy elérkezett az ideje, teljes nyíltsággal föltárta menyasszonya előtt, hogy milyen nagy feladatot vállal, mennyi nélkülözésre kell késznek lennie, ha felesége akar lenni. S a bátor leány nem hátrált meg. 1866-ban megérkezett Szumatra szigetére. Hogy gyalogszerrel tegye meg az utat a Szi Lindung völgyébe, arról szó sem lehetett. Az utazás egyetlen lehetséges módja az volt, hogy egy rúdra függőágyat szereltek föl, abba belefektették, két markos batak fölkapta s vitték az őserdő útain, süppedékes mocsarakon át, hegynek föl, hegynek le. Ha egy-egy, rendszerint megáradt, folyóhoz értek, akkor le kellett szállnia az amúgy is ugyancsak kényelmetlen függőágyból és kísérelve láncot alkotva, saját lábán kellett átgázolnia a másik partra. S talán még az utazás kemény próbájánál is keményebb próba volt, ami megérkezése után várt rá. Nommensen ugyan egy rózsával sietett elébe Huta dame határában, de hamarosan megtapasztalhatta, hogy a misszionárius feleségének az útja másfajta, tövises rózsákkal van tele-szórva. Egyelőre talán az volt a legkínosabb, hogy a batakok napokon keresztül nem tudtak betelni a fehér asszony csodálatával. Még hagyján, amikor a tornácon dolgozott s köréje telepedtek. Nekik ugyanis minden mozdulata, lépése látványosság volt. A házban a rend fenntartása sem volt valami könnyű dolog. Távolabbról való batakok akárhányszor napokra is betelepedtek Nommensenéhez. Pedig a ház méretei egyáltalában nem voltak olyanok, hogy vendégeket szállásolhattak volna el. Hogy milyen apró házacská volt, gondolhatjuk abból, hogy Nommensenék hálósobájába az ágyakon kívül asztal és szék már nem fér be. S Nommensen feleségének a házon kívül is helyt kellett állania ura mellett. Így a törzsfőnököknél való vendégeskedéseknek sem volt se hossza, se vége. S Nommensennének nemcsak ott kellett lennie, hanem meg kellett ennie a batak asszonyok főztjét is, akármilyen keservesen ment is le a torkán. S nap-nap mellett jöttek az ezeknél még sokkal nehezebb próbák is. De a hős asszony minden töredelmet, nélkülözést zokszó nélkül tűrt és minden igyekezetével azon volt, hogy támogassa nehéz munkájában élete társát.

De kapott Nommensen most már más munkatársakat is. Ezek sorában az első Johannsen volt, aki Nommensen menyasszonyával érkezett meg. Neki is mindenekelőtt a türelem iskolájába kellett járnia. Amikor telket keresett missziói állomás számára, mindenki nyilvánvalóan arra törekedett, hogy minél több pénzt csikarjon ki belőle. Az a hír terjedt el ugyanis róla, hogy a magával hozott táskák és ládák tele vannak ezüstpénzzel. Akadt egy törzsfőnök, aki a telekért, amelyet Johannsen kiszemelt, ezer forintot kért. Azokat azonban, akikkel a telekvásárlás dolgában szóba állt, nemcsak a pénzvágy vezette, hanem az az igyekezet is, hogy a kellemetlen embernek elvegyék a kedvét a köztük való megtelepedéstől. Így valaki nagyon ajánlgatott neki egy szerinte házépítésre kiváltképpen alkalmas helyet, de amikor megtekintette, mellig süppedt az ingoványos talajba s alig tudott kivergődni belőle. Majd talált egy megfelelő helyet, meg is egyezett az ottani törzsfőnökkel, ki is fizette a megszabott vételárat, amikor azonban másnap megjelent az embereivel, hogy megtegye az építéshez szükséges előkészületeket, fegyveres batakok jelentek meg, tiltakoztak a birtokba vétel ellen s kiderült, hogy a törzsfőnöknek, akinek már a markában volt a vételár, nem is volt joga a telek eladásához. Arról

természetesen az akkori körülmények között szó sem lehetett, hogy Johannsen visszakapja tőle a pénzét. Végre Panszur na pitu-ban telepedhetett meg. A telek megvásárlása itt sem ment ugyan valami simán, de mégis hajlékot építhetett magának és megkezdhetette munkáját. Később derült ki, hogy végül is miért kapta meg ezt a helyet. A batakok eszejárása szerint így véltek megszabadulni tőle. Ez a telek ugyanis ú. n. Szombaon volt, egy nagy ős szellemének lakóhelye és biztosra vették, hogy az elbánik a betolakodott idegennel. Abban is reménykedtek, hogy az ősnek ebben segítségére lesznek a telken tanyázó mindenféle fajta kígyók. De hiábavaló volt minden reménységük. Építkezés közben himlőbe esett ugyan Johannsen, de hamarosan meggyógyult. S eljött az idő, amikor - amint majd meglátjuk - Panszur na pitu a batak keresztyénség egyik fő erőssége lett.

Nagy biztatás volt Nommensen számára az is, hogy mindjárt a kezdet kezdetén maguknak a batak keresztyéneknek a köréből is akadtak munkatársai. Ezek közül elsősorban Radja Pontasz neve érdemli meg a megemlést. Ez az előkelő és gazdag törzsfőnök-családból való ember súlyos bűnök bilincseit vonszolta és csak hosszú, kemény küzdelem után fogadta el Krisztust Urának és Megváltójának. 1867-ben keresztkedett meg és a keresztségben az Obadja nevet kapta. Most, hogy az Úr Jézus Krisztus levette bilincseit és új emberré formálta, kibontakoztak az átlagon fölüli természetes adományai. Nagy szó volt, amikor Nommensen kimondta róla, hogy ő volt a legbölcsebb batak, akit ismert. Nagy tekintélye előtt minden batak ember meghajolt és ezt a nagy tekintélyét teljesen az evangélium ügyének a szolgálatába állította. De nemcsak ezzel, hanem példaszerű, messze világító életével is szolgálta Isten országát. 1900-ban bekövetkezett haláláig élő bizonyossága volt a Krisztus evangéliuma újjáteremtő hatalmának.

XVII. Szent az Isten!

Nommensen, munkatársai, a köréje gyülekező keresztyének újra meg újra megtapasztalták ebben az időben, hogy a szent Isten nem hagyja magát megcsúfoltatni, hanem le-lesújt az ostorával.

Musza nemrég lett keresztyénné. Megbetegedett a fia. Hiába kiáltott Istenhez meggyógyulásáért, hiába próbálkozott mindenféle orvossággal: a fiú állapota egyre válságosabb lett. Amikor látta, hogy a halál már a küszöbön áll, fölkerelkedett és elment a missziói állomásra. Nem akarja, hogy fia netalán az ő bűne miatt haljon meg: ezzel lépett lelkipásztora elé. Megvallotta, hogy föllázadt szíve mélyén és háborgott a misszionárius ellen, amikor az nemrég pogányos magaviseletéért, megfeddte és megbüntette. Megvallotta, hogy amikor keresztyénné lett, értékes varázsló könyveit odaadta egy atyjafiának, hogy az tanulmányozza őket és ügyes varázsló váljék belőle. A bűnvallás után a misszionárius és Musza leborultak és bűnbocsánatért és a gyermek meggyógyulásáért imádkoztak. Isten ez alkalommal csak meghogtatta ostorát e fölött az ember fölött. Megadta, hogy a gyermek fölgyógyuljon súlyos betegségéből.

Banua rea-ban egy keresztyén batak feleségével és édesanyjával elhagyta a gyülekezetet, visszaesett a pogányságba, egyre jobban megkeményítette szívét és végül nem átalította, hogy gúnyolja a keresztyénséget. Ezt tette azzal a keresztyén atyjafiával is, akivel elindult az erdőre guttaperkhát gyűjteni. Az erdőn töltött egyik éjszakán borzalmas álma volt: egy gonosz szellem hatalmába kerítette és megrontotta. Ettől fogva nagy félelem gyötörte. Egyszer egy folyón kellett átgázolniuk. Nem volt veszedelmes dolog, a víz sodra azonban mégis elragadta mindkettőjüket s egy fatörzs, amelyet a folyó magával sodort, lenyomta őket a víz alá. A keresztyén mégis megmenekült, a hitehagyott ellenben ott veszett.

Egy keresztyén embernek meghalt a felesége. Új élettárs keresése közben azzal állított be egy másik keresztyénhez, aki azelőtt varázsló volt, hogy egy tyúk beleiből jósolja meg neki, kit kell feleségül vennie. Meg is kapta a feleletet: ezt és ezt vedd feleségül, hosszú életű lesz és sok gyermeked lesz tőle. Az özvegy ember e szerint cselekedett, az új asszony azonban két hónap múlva megbetegedett és meghalt. A két megtévelyedett keresztyén látta, hogy csúffá tette őket a sátán. Alázatosan megkövették a keresztyén gyülekezetet, amelyre szégyent hoztak.

Egy keresztyént pogány atyafisága addig hívott egy ünnepélyre, míg elment s ott vállalta, hogy az idézett szellem rajta keresztül szólaljon meg. Nehány napra rá megbetegedett legkedvesebb fia és meghalt. Erre lelkiismerete fölriadt, megvallotta bűnét, megvallotta, hogy bűne által valósággal saját fiának a gyilkosa lett s elismerte, hogy Isten csak ezzel, legkedvesebb fiának az elvételével, menthette meg a pogányságba való végleges visszaeséstől.

Monang törzsfőnökben vad gyűlölet lobogott a keresztyének ellen. Hogy megmutassa, milyen bátor daccal száll szembe a keresztyének és az ő Istenük ellen, nagy ünnepélyt rendezett. De hiába remélt a szellemektől jólétet és egészséget, kevéssel az ünnepély után meghalt s meghalt egy unokája és többen a törzsből is. Ez úgy megrendítette családját, hogy fia és két másik törzsfőnök fölvetették magukat a keresztségre készülők sorába.

Emlékszünk rá, hogy Nommensen munkatársa, Johannsen misszionárius végre nagy ügyelbajjal letelepedett Panszur na pitu-ban. Emlékszünk arra is, hogy végül egy szombaon-t, egy nagyhatalmú ősi szellemnek a lakóhelyét adták el neki a batakok házteleknek és pedig egyenest azzal a reménységgel, hogy ez a hatalmas szellem majd ellátja a dolgát ennek a köztük

okvetetlenkedő idegennek. Igaz, ennek a szellemnek, úgy látszott, nem volt sietős a dolga, a pogányság azonban mégis szívósan ragaszkodott hozzá és még 1871-ben, Johannsen köztük való letelepedésének ötödik esztendejében is elég erős volt ahhoz, hogy ennek az ősi szellemnek a tiszteletére - Ompu Radja na tumair volt a neve - nagy ünnepet rendezzen. Jó módja volt ez annak, hogy borsot törjenek a misszionárius orra alá, mert az a nagy, terebélyes fa, amelynek a koronájában hitük szerint a szellem lakozott, ott volt a missziói ház szomszédságában. Alig gyült azonban össze az ünnep napján az ünneplő tömeg s megkezdte táncát az áldozati állat körül, amikor az addig derült égboltozaton sötét felhő jelent meg és a lezúduló zápor egy-kettőre szétverte a gyülekezetet. Valóságos felhőszakadás volt, amely a pogányság egyik vezető emberének a földjén tönkretette a rizstermést és úgy megduzzasztotta a közeli patakot, hogy egy hazafelé igyekvő gyermek belefulladt. Másnap megint félelmetes viharfelhő vonult az égre. Egyszeriben olyant dördült az ég, hogy belérendült minden és mindenki és a villám belecsapott a szent fába, ahol az ő lakott, ágait lehasította és törzsét gyökerestül kivetette a földből.

A pogányok megdöbbenve látták a szent Isten ítélettevését és a keresztyének ajkán megszólalt a hálaadó ének:

*Erőnk magában mit sem ér,
Mi csakhamar elesnénk;
De küzd velünk a hős vezér,
Kit Isten rendelt mellénk.
Kérdezed: ki az?
Jézus Krisztus az,
Isten szent Fia,
Az ég és föld Ura,
Ő a mi diadalmunk.*

XVIII. Csodálatos, gazdag aratás!

Teli marokkal szórta Nommensen Isten igéjének a magvát a batak szívekbe. Ezt cselekedték munkatársai is, akiknek a serege nőttön-nőtt. S jöttek az évek, amikor álmélkodva látták, hogy Istennek csodatevő Szent Lelke évről-évre olyan gazdag termést érlel a batak földön, amely messze fölötte van minden emberi reménységnek.

1876-ban, hallottuk, 2000 volt a keresztyének száma a Szi Lindung völgyében. A következő években még lassú volt a növekedés, de lassan és egyre határozottabban mutatkoztak a közeledő, hatalmas aratás jelei. 1879-ben 1500 pogány vette föl a szent keresztséget, 1880-ban pedig már 1700. Két esztendő elég volt ahhoz, hogy a keresztyének száma 2000-ről 5000-re szökjék föl s ugyanakkor már 2000 ember vett részt a keresztségre előkészítő oktatásban. A következő évben már 3000 volt a megkereszteltek száma. Nommensen, tudjuk, 1862-ben szállt partra Szumatra szigetén s mire elérkezett ennek huszadik évfordulója, már 7500 volt a batak keresztyének száma és 2000 készült a keresztség föl vételére.

S a növekedő gyülekezetekkel együtt nőtt, terebélyesedett a misszió minden ága. Amint a mi gyülekezeteinkben is ősi hagyományként ott van az iskola a templom mellett, így lett ez Batakországban is. 1880-ban már 27 iskola működött a különböző gyülekezetekben és abba 1077 batak gyermek járt, fiúk és leányok vegyest. Az iskolákban természetesen már batak keresztyén tanítók tanítottak. Volt már tanítóképzője is a missziónak. S a tanítókon kívül már batak hitoktatók is működtek és Nommensen előrelátása 1882-ben megtette a nagyjelentőségű lépést: a bennszülött lelkészek képzését. Nommensen bölcsesége itt is meglátta a helyes utat. A tanítóképzőbe való felvételért minden keresztyén batak fiú folyamodhatott, akinek megbízhatóságát gyülekezete és misszionáriusa tanúsította, a jövőendő lelkészeket azonban a misszió vezetősége válogatta ki azok közül a tanítók közül, akik a gyülekezeti életben éveken át megállták a helyüket. Igaz, ezzel együtt járt, hogy ezek a batak teológusok ilyen módon mind családos emberek voltak, akik a két éves lelkészképző tanfolyamra magukkal hozták feleségüket és gyermekeiket. De volt előnye is ennek, mert ez alatt az idő alatt az asszonyok is kaptak bizonyos fölkészültséget, hogy mint papnék megállhassák helyüket férjük oldalán. Néhány év és a misszionáriusokat batak evangéliumi munkások hatalmas serege vette körül: tanítók, hitoktatók, evangelisták és lelkészek. Mind olyan emberek, akik vagy maguk vagy szüleik néhány évvel azelőtt még a pogányság sötét éjszakájában bolyongtak, a pogányság förtelmes cselekedeteit vitték végbe, embervért ontottak, vadállatok módjára szétmarcangolták és fölfalták embertársaikat és most az anyaszentegyház szolgái voltak, ajkukon a Krisztusról való bizonyágtételrel Isten országát építették. Íme, a feltámadott, élő Krisztus itt is megmutatta, hogy újjá tudja teremteni azt, amit a sátán megrontott!

S mindezt Isten igéje által vitte végbe. Egyre nagyobb tömegek hallgatták Isten igéje hirdetését. Az első időkben épített templomok már nem tudták őket befogadni s mindenfelé új, nagy templomokat kellett építeni, így Panszur na pitu-ban, ahol ezer ember befogadására képes templom épült. Eljött az idő, amikor a batak keresztyénség már nem érte be a bibliai történetekkel, amint azokat Nommensen és társai iskolakönyv formájában kezébe adták. Meg kellett szólalnia batak nyelven magának a bibliának. Itt is Nommensennek jutott az úttörés és alapvetés feladata. A batak nyelvnek olyan mestere volt, hogy ebben a tekintetben senki sem vetekedhetett vele munkatársai közül. Az újtestamentum fordításával 1876-ban készült el. Az ótestamentumot Johannsen fordította le. S a batak nép méltónak bizonyult Istennek erre a drága ajándékára, a batak bibliára. Bibliás nép lett. Úgy is, hogy az egyes keresztyének olvasták, de úgy is, hogy megszólalt a rendszeres házi áhítatokon, amelyeknek tartását Nommensen

minden családfőnek kötelességévé tette. Nommensen különben is a keresztyén rendnek az embere volt. Azt tartotta, hogy ez által a rend által kell láthatóvá válnia a keresztyénségnek. Ezért örködött szigorúan a fölött, hogy a keresztyének rendszeresen látogassák az istentiszteletet, a vasárnapot megszenteljék és a házi áhítatot minden család rendszeresen megtartsa. S abban, hogy ez így legyen, neki és a többi misszionáriusoknak nagy segítségére voltak az egyes gyülekezetekben a presbiterek. A batak presbiternek kezdettől fogva komoly kötelességei voltak. A minden hét szerdáján tartott presbiteri üléseken be kellett számolnia tapasztalatairól: hogy a gondjaira bízott családokban rendben van-e minden, a templombajárás, a házi áhítatok megtartása tekintetében megvan-e a kellő buzgóság, a házastársak között teljes-e az egyetértés, kik azok, akik a legközelebbi alkalommal az Úr asztalához készülnek járulni s rendben van-e az életükben minden, ha valamelyik összezördült valamelyik felebarátjával, megbékült-e már vele, a keresztség föl vételére készülők feddhetetlen életet élnek-e, nem mutatkozik-e itt vagy ott hajlandóság a pogányságba való visszaesésre? A presbiterek és általában a batak tanítók, evangelisták, lelkészek segítségével nem is boldogultak volna a misszionáriusok a hovatovább egyre jobban növekedő gyülekezetekkel. Pea radja gyülekezete például 1880-ban 2125 lelket számlált, de a keresztyénség olyan erővel és olyan gyorsan hódított, hogy rövidesen ennél sokkalta nagyobb gyülekezetek is keletkeztek.

Most már arra sem volt szükség, hogy a keresztyének, mint eleinte, külön falvakat alakítsanak. Egyre szaporodtak az olyan helyek, ahol a keresztyének voltak többségben s akárhány helyütt olyan hatalom volt a keresztyénség, hogy a pogányságnak mint megvert ellenségnek el kellett hallgatnia, sőt el kellett kotródnia. De Nommensen épen ezért résen állott, hogy a pogányság valahogyan kerülő úton ne vesse ki a hálót egy-egy lélekre. Szigorúan tilos volt, hogy keresztyén pogánnyal lépjen házasságra. Hasonlóképpen tilos volt, hogy keresztyén ember több feleséget vegyen. Ha keresztyén ember második asszonyt hozott házához, kizárták a gyülekezetből.

Nommensen lelke újra meg újra megtelt álmélkodással és hálaadással. 1881-ben Pea radja - Nommensen ide költözött át már évekkel ezelőtt - nagyszabású gyülekezés színhelye volt. 3500 batak tanító, presbiter, törzsfőnök és lelkész gyűlt össze, hogy megbeszéljék a misszió és az egyházi munka dolgait. „20 évvel ezelőtt még teljes, töretlen erejében uralkodott itt a pogányság, Szumatra szigetén, a Szi Lindung völgyében és most 3 és ½ ezer batak keresztyén gyűlt itt össze missziói ünnepélyre: micsoda hatalommá lett a keresztyénség a batak nép között!” - írja egy jelentés. S ez az öröm jól is esett Nommensen szívének, mert ép ezek a hónapok nagy szomorúság idői voltak számára. Közel húsz évi távollét után hazalátogatott Németországba, igaz, azért is, hogy otthon élőszóval is elmondja templomok szószékein és missziói ünnepélyeken, milyen nagy dolgokat cselekedett általa az Úr, de azért is, hogy gyógykezelés végett hazavigye beteg feleségét és az otthoni iskolázásra megérett gyermekeit. Meg kellett hoznia a legnehezebb áldozatot, amit misszionáriusnak meg kell hoznia: egyedül kellett visszatérnie munkaterületére. Nommensen nagyon szerette feleségét és gyermekeit s valahányszor végigment háza üres szobáin, szíve összefacsarodott a kimondhatatlan fájdalomtól. De zúgolódás nélkül vette el Isten kezéből ezt is. Feleségét nem is látta többé. 1887-ben meghalt otthon Németországban. Nommensen hálás volt azért, hogy nagy bánatában, egyedüllétében körülvette lelki gyermekeinek, a batak keresztyéneknek szeretete.

XIX. Harc a félhold ellen.

Ez is, a harc a félhold ellen, a harc Mohammed hamis tanítása ellen, egyik része volt annak a munkának, amelyre Isten Nommensent és társait elhívta. De hiszen van olyan hittankönyv - veti ellen némelyikünk -, amely azt tanítja, hogy Mohammed tanítása is csak egy Istent ismer és tisztel, tehát olyasfajta vallás, mint a keresztyénség. Ez bizony tévedés. Az igaz Isten ismeretére csak az Úr Jézus által juthatunk el. Ezért mondja ő maga is: „...senkisésem mehet az Atyához, hanemha én általam”. Mert hiába emleget valaki egy Istent, lehet az is bálvány, csak éppen nem kőből vagy aranyból, hanem pusztán balgatag emberi gondolatokból való. S annak megállapítására, hogy valakiben milyen lélek lakozik, az Úr Jézus nagyon egyszerű tanácsot adott. „Gyümölcseiről ismeritek meg a fát” - mondta és jó lesz, ha mi is ehhez tartjuk magunkat, amikor egy pillantást vetünk a Szumatra szigetére is befurakodott mohammedánságra.

Ha következtethetnénk egy vallás igazára abból, hogy milyen hódító ereje van, akkor nagy tisztelettel kellene tekintenünk a mohammedán vallásra. Mert vegyük csak elő Ázsia térképét és kövessük nyomon, hogy mekkora utat tett meg 1300 év alatt. Bennünket most természetesen csak kelet felé való terjeszkedése érdekel. Elindult tehát az arab félszigetről, meghódította Perzsiát, Indiában legalább 70 millió követője van, megvetette a lábát Kínában is és meggyökerezett Indonézia szigetein is, főleg Jáva szigetén, de Szumatra déli részein is. Amint azonban közelebről is szemügyre vesszük a félhold táborát, ugyancsak könnyű meglátnunk, hogy nem minden arany, ami fénylik.

Megjelent egy napon a Szi Lindung völgyében is egy mohammedán vándortanító. Azt állította, hogy csodadoktor, akinek nincs párja. A nyála és a mosdóvize minden betegséget gyógyít, csak nyalja ki utána a beteg a tányérját és igya meg mosdóvizét. Ha körülhordozzák varázsvesszejét a rizsföldeken, eltakarodnak a patkányok és biztos a jó termés. Már pusztá lehellelével is megsemmisíti akárkinek az ellenségeit. S akadtak, akik hallgattak szavára. A kutya és a disznó - ezt a két állatot a mohammedán vallás tisztátalannak tartja - elkerültek udvaraikból. De közbeszólt a szent Isten. Járvány ütött ki és ép a megtévelyedettek közül többen megbetegedtek s meghaltak. A mohammedán „apostol” erre nagy sietve elkotródott, mire azok, akik hozzászegődtek, föleszméltek és hamarosan megint ott ugatott udvarukon a kutya s rőfögött a disznó. Máshol és máskor szívósabb volt természetesen a mohammedán tévelygés. Már azért is, mert hiszen nem követel semmi nehezét követőitől. Akinek több felesége van, megtarthatja valamennyit. A varázslást, a szellemekkel való cimborálást tovább folytathatja. Jóformán elég, ha fölteszi fejére a fezt, a mohammedánok vörös sapkáját és megtanulja az egy mondatból álló hitvallást: Egy az Isten Allah - így nevezik Istent - és Mohammed az ő prófétája. Azt viszont érti Mohammed vallása, hogy olyan önérzetet plántáljon követőinek a szívébe, amely párját ritkítja. Egy helyütt panaszt emeltek a mohammedánok az ellen, hogy a keresztyén templom tornyának az árnyéka rájuk vetődik, beszennyezi őket s azt követelték, hogy a templom romboltassék le. Hogy házastársakat egymás ellen uszítson, gyermekeket elszakítson szüleiktől, ezt a hamis próféta emberei minden lelkiismeretfurdalás nélkül megcselekszik. S attól sem riadnak vissza, hogy, ha másképp nem lehet, csellel, hazugsággal szerezzenek meg egy-egy lelket. Valahol egy újszülött mohammedán egyszeriben csak megbetegedett. Egy napon azzal ébredt, hogy látomása volt és megtudta, hogy csak akkor gyógyulhat meg, ha keresztyén testvére mohammedánná lesz. Erre az egész atyafiság neki esett ennek a szerencsétlennek s szép szóval, erőszakkal addig gyúrta, míg az végre - hogy ne legyen oka tulajdon testvére halálának - megtagadta keresztyén hitét és mohammedánná lett. Csak erre várt a halálos beteg. Talpra ugrott s kiderült, hogy kutya baja sincs. A betegséget csak színlelte, hogy testvérét áttérítse.

De Isten Szent Lelkének hatalma a félholddal szemben is nyilvánvalóvá lett. Hogy Nommen-sen Istennek választott eszköze és Isten országának, a kereszt hadjáratának egyik nagy vezére, bebizonyult az által is, hogy nem követte mások példáját, nem Szumatra déli részén, a mohammedánság által meghódított területen, hanem a Szi Lindung völgyében, a batak pogányság kellős közepén kezdte meg az evangélium hirdetését. Az ott meggyökerezett és terebélyes fává növekedett keresztyénség most már elég erős volt ahhoz, hogy fölvegye a harcot a félhold ellen. Az evangélium hirdetésével ugyanis együtt hódított a batak keresztyének példája. Így sokat jelentett, amikor Hanstein misszionárius Szi Tumbaban menhelyet létesített a bélpoklosok számára az ottani gyógyító erejű kénes forrás mellett. Az ottani mohammedánok saját szemükkel láthatták, hogy a keresztyén szeretet mire képes és el kellett ismerniök, hogy ilyen, a legnyomorultabbakhoz lehajtó szeretetre az ő erejükből nem telik. Igaz, akadt aztán olyan is köztük, aki ennek a keresztyén szeretetnek a láttára csak vállát vont a azt mondta, hogy ez is Allahnak, az ő Istenüknek a rendelése, aki, íme, a hitetlenekkel - így nevezik őket a keresztyéneket - végezteti el ezt a szolgálatot. De akármit mondtak is, gondoltak is Mohammed hívei, a megfeszített és föltámadott Krisztusról szóló evangélium köztük is, a mohammedán batakok között is, megmutatta a maga diadalmas erejét. Amikor a batak misszió elérkezett ötven esztendő jubileumához, a Krisztusnak megnyert mohammedánok száma kereken 7000 főre rúgott. Nagy jelentőségű tény ez. Annak bizonyossága, hogy az evangélium ezzel a nyakas ellenféllel is a győzelem bizonyosságával veheti föl a harcot. Hiszen annak a zászlaja alatt harcol, akié az ország, a hatalom és a dicsőség!

XX. Előre!

Azon a nagy harctéren is, ahol a világosság és a sötétség harca áll, az bizonyul Isten szíve szerint való hadvezérnek, aki a kellő időben a hit bizonyosságával kiadja a parancsot: Előre!

Amióta Nommensen lábát Szumatra földjére tette, egyre bizonyosabb lett a felől, hogy maguk a batakok is nem hiába emlegetik félelemmel vegyes tisztelettel a hatalmas Toba-tavat és annak titokzatos környékét. Sejtette, hogy ott lüktet a batak pogányság szíve és akkor dől el végérvényesen a keresztyénség javára a harc, ha ott is megszólalhat és elindulhat diadalmas útjára az evangélium. 1876-ban tette meg munkatársával, Johansennel, a „földerítő” utat itt fön, északon, a Toba-tó környékén. Amit látott, igazolta azt, amit évek óta hallott: bőven termő, népes, gazdag falvakkal teli vidék volt ez. „Vajjon mikor hajt térdet ez a tömeg Jézus, a mi királyunk előtt?” - írja beszámolójában. „Lélekben már látom mindenfelé a keresztyén gyülekezeteket, iskolákat és templomokat... A nép apraja-nagyja a templom felé tart és hallom a harangoknak az Isten házába hívogató szavát. A szószékeken és a katedrákon szumatrai prédikátorokat és tanítókat látok, akik a mennybe vezető utat magyarázzák öregnek-fiatalnak... Mindezt látja a hitem, mert így kell lennie, így kell történnie, mert e világ országainak Urunkéinak és Krisztuséinak kell lenniük... Ezért jó reménységgel vagyok akkor is, ha az emberek most még ellenkeznek is és terveket kovácsolnak, hogy mikép tartóztassák föl Isten igéjét...”

Hogy az evangéliumnak a Szi Lindung völgyében aratott diadala micsoda nagy jelentőségű, most lett nyilvánvalóvá. Annak ugyanis, hogy ott az örökös harc és bizonytalanság után fölvirult a jólét és a béke, híre ment itt, a Toba-tó környékén is. S megtörtént nemcsak az, hogy innen föntről, északról, fölkerelkedtek törzsfőnökök s megjelentek a Szi Lindung völgyében, hogy saját szemükkel lássák az ott végbement nagy változást, hanem megtörtént az is, ami ennél sokkal csodálatosabb: követek jöttek hamarosan az ott lakó törzsektől és kérték Nommensent, hogy küldjön hozzájuk is misszionáriusokat. Amit kértek, meg is kapták: egyre-másra létesültek ott fön a missziói állomások, amelyek egyre mélyebben hatoltak be a Toba-tó környékének népe közé. 1885-ben maga Nommensen is ide telepedett át. Kilenc évig türtóztette magát, de most már nem volt maradása a Szi Lindung völgyében, noha ott a legnagyobb és keresztyén életével messze világító, 4000 lelket számláló pea-radjai gyülekezet élén állott és nyugodtan, csöndben gyönyörködhetett volna a 22 éven át végzett úttörő munka gyümölcseiben. De ellenállhatatlan erővel vonzotta az úttörő munka, amely a Toba vidékén és a tőle északra levő területeken várt reá.

Boldog volt, amikor belevethette magát ebbe a munkába. Németországból egy vitorlás csónakot kapott és azon járta a Toba-tó környékét. Az ilyen utakkal járó fáradalmakat föl se vette. Ha kellett, meghált a csónakban vagy piszkos kunyhókban, dacolt a Toba-tó hullámain korbácsoló viharral és élt olyan igénytelenül, mint akármelyik batak ember. Egyre hajszo, tüzelte a jelszó: előre! Eleinte Laguboti állomása volt a támaszpont, ahonnan végezte egyre nagyobb hatósugarú munkáját. Innen néhány év múlva Szigumparba tette át székhelyét. Jól szemlélteti az idők változását a mód, ahogyan megszerezte itt az állomás létesítéséhez szükséges telket. Két párt pörlekedett egymással egy darab föld miatt s végül Nommensent kérték föl döntőbírónak. Erre ő - kedvenc szokása szerint - egy batak közmondást idézett: „Két nagy kutya összevész egy csonton, mire egy kis kutya odajön és elkapja közülök”. Mind a két párt elérte, hogy Nommensen a misszió számára akarja a telket. Jót nevettek s beleegyeztek. Egyik sem nyert, de mindketten megmutathatták, hogy milyen nagylelkűek. Bezzeg egy negyedszázaddal azelőtt csak kínos huzavona után lehetett a misszióknak valahol letelepednie!

S most ezek az emberek, akiknek a kezén jóformán még ott sötétlett a lemészárolt és fölfalt embertársaik vére, nemcsak rábízták Nommensenre a döntőbíráskodást s telekkel, rajta állomásnak alkalmas épülettel ajándékozták meg, hanem olyan mohón kívánták Isten ígését, hogy Nommensennek és társainak vasárnaponként nyolc helyen kellett prédikálniuk és egyik állomást a másik után kellett létesíteniük. Bizony ajkukra kellett venniük a zsoltáráró szavát: „Az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemeink előtt!”

Nem maradhat említés nélkül, hogy a vetésnek és az aratásnak ebben a mind nagyobb méreteket öltő munkájából egyre derekasabban kivették részüket a batak keresztyének közül nevelődött lelkészek és evangélisták. Közülük fejjel kimagaslott egy Lábán nevű presbiter, aki csupán egyszerű bibliaárus volt, de olyan hűséges, fáradhatatlan bizonyágtevő volt, hogy nemcsak megszámlálhatatlan egyeseknek vált áldására, hanem gyülekezetek egész sora keletkezett munkája nyomán. Arra, hogy némelyik batak keresztyén milyen hűségesen sáfárkodott a maga egyetlen talentumával, jó példa egy Illés nevű ifjú. Olvasni egy iskolás gyermektől tanult meg és ettől fogva minden este áhítatot tartott falujában. A falujabeliek közül 12 férfit tanított meg olvasni. Bizonyágtételét szívesen hallgatták és a környék falvaiból egyre több meghívást kapott, hogy látogassa meg őket és hirdesse nekik Isten ígését. Érthető, ha a batak keresztyénség, amelyben ennyi készség volt Isten országa terjesztésére, végül is „Kongszi batak” néven saját missziói társulatot alapított, amelynek az volt a feladata, hogy az úttörő munkát vállalja azokon a területeken, ahol a misszió még nem vethette meg a lábát.

Valahogy ne gondoljuk mindennek hallatára, hogy a batak pogányság most már mindenfelé megvert ellenfélnek volt tekinthető, amelynek csak a fegyverletétele volt hátra. Bizony, minél északabbra jutott el a missziói munka, annál töretlenebb erejű pogánysággal került szembe. A Toba-tótól északnyugatra elterülő Pappak nevű vidéken az emberevés olyan képzeletet fölülmúló vadságában tombolt, amilyennel a misszionáriusok sem a Szi Lindung völgyében, de még a Toba partján sem találkoztak. Így az itteni batakok öreg szüleiket megölték és fölfalták s a piacon is olyan nyíltan árulták az emberhúst, mint akármilyen más portékát. Amikor Sámuel, a közöttük megtelepedett batak lelkész, szemükre vetette ezt a förtelmességet, szemrebbenés nélkül ezt felelték: „Az emberek szokásai különbözőek; ti megeszitek a tyúkhúst, mi meg az emberhúst.” S itt északon még tartotta magát a Szinga Mangaradja, a batak pogányságnak ez a félig fejedelmi, félig papi jellegű feje. Fogcsikorgatva látta a keresztyénség térnyerését, a Toba-tó vidékére való elérését és azt a most már nyilvánvaló szándékát, hogy itt se álljon meg, hanem uralma alá hajtja az egész, a batak nép lakta területet. Megpróbálta, hogy fegyverrel vegye föl vele a harcot. Egy missziói állomást, ahonnan a misszionárius még idejében elmenekült, folygyújtott, kifosztott s karddal a kezében toporzékolat dűhében: „Hol a ,tuan’ - így nevezik a batakok a maguk nyelvén a misszionáriust -, hogy fölfalassam az embereimmel?” Garázdálkodása végül is tűrhetetlenné vált és a hollandus gyaratati katonaság érkezettnek látta az időt arra, hogy ártalmatlanná tegye. Nommensen többszöri kísérlete, hogy rábírra a hollandusok előtt való meghódolásra, kudarcot vallott. Végre 1907 június 7-én egy hollandus katonagolyó harc közben kioltotta életét és ezzel meg volt pecsételve a batak pogányság sorsa. A Szinga Mangaradja három felesége, fiai, leányai 1910-ben megkeresztelkedtek.

Hogy a keresztyénség kovásza mikép hatolt mind messzebbre és messzebbre Szumatra szigetén, erre már azért is jellemző a következő eset, mert még a 80-as évek végén történt. De jellemző azért is, mert láthatjuk belőle, hogy Nommensen híre messze megelőzte egy-egy területre való eljutását és jellemző talán azért is, mert láthatjuk, hogy a keresztyénségre vonatkozó ismeretek mennyire elterjedtek voltak már akkor is és olyan helyeken is, ahova még nem jutott el a rendszeres missziói munka. Egy Brenner nevű német tudós és társa tudományos kutatásokat végeztek Szumatra szigetén. A Toba-tó nagy szigetén, Szamoszir szigetén, amelyet a hollandusok akkor még nem hódoltattak meg, a batakok gyanút fogtak, hogy ez a

két fehér ember talán a hollandusok kémje és útegyengetője. A két német tehát a batakok foglya lett és gondolható, hogy az emberevők fogságába való jutás nem biztatta őket semmi jóval. Erre egyiküknek, Brennernek, az az ötlete támadt, hogy Nommensenre hivatkozott, akit személyesen nem ismert ugyan, de hírét hallotta. Azt állította, hogy Nommensen, aki német, mint ők, bizonyoságot tehet arról, hogy nincs semmi rossz szándékuk. Nommensen nevének hallatára valamennyire enyhült ugyan a körülöttük álló batakok gyanakvó arckifejezése, de rögtön kijelentették azt is, hogy bizonyoságot akarnak szerezni a felől, vajjon Brennernek és társának ugyanaz-e a vallásuk, mint Nommensennek. Erre az emberevők körülülték a két német tudóst és elkezdődött a vizsga. A németeknek meg kellett felelniük az ilyen kérdésekre: „Ki teremtette a világot? Hány nap alatt? Mi teremtetett az első napon? A negyedik napon? Mi volt az első emberpár neve?” Egész sor kérdés következett még Ábrahámról, Jákob fiairól, Mózesről és másokról. Ennek a különös esetnek az a magyarázata, hogy a bibliai történeteket tartalmazó, Nommensen által szerkesztett kézikönyvnek egy példánya eljutott ide s mivel a batakoknak fő-fő gyönyörűsége történetek hallgatása, esténként föl-fölolvasgatták maguknak ezeket az ízes batak nyelven megírt és az ősi batak betűkkel nyomott történeteket s így tettek szert a bibliai történetek tüzetes ismeretére, noha attól még messze voltak, hogy keresztyének legyenek. Miután a két német valahogyan megállta a vizsgát - nem ment valami könnyen! - elvitték őket az onnan több napi járóföldre eső missziói állomásra, ahol nem az akkor ép távollevő Nommensen ugyan, de Pilgram misszionárius barátainak nyilvánította a két német tudóst, mire aztán végre szabadon eresztették őket a gyanakvó batakok.

XXI. Az alázatos vezér.

Multak az évek, évtizedek s a misszionáriusok, a batak keresztyének is egyre jobban egyek voltak abban, hogy az Úr Jézus seregének az élén, amely ott, Szumatra szigetén, a batak népért vívja harcát, Nommensen Lajos a vezér. S a misszió vezetősége, amely Németországban, Barmenben székel, meg is tette Nommensent a batak egyház és misszió vezetőjének. A felelősségnek micsoda terhe nehezedett ezzel Nommensen vállára! Emberi erővel el nem hordozhatta volna. De elbírta, mert mellette állott, aki így szólt: „Ímé, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig!”

A vezérnek olykor seregszemlét kell tartania. Erre akkor adódott Nommensennek jó alkalom, amikor a batak keresztyénség 1911 októberében megünnepelte ötvenéves évfordulóját annak, hogy elérkezett a batak néphez Isten üzenete, a Krisztusról szóló evangélium. Ott, azon a piactéren, ahol akkor föl akarták áldozni Nommensent a nagy szellemnek, Szi Atasz baritának, 12.000 főnyi ünneplő gyülekezet sereglett egybe, hogy hálát adjon Istennek az ő nagy kegyelméért.

Nommensen most alighanem nemcsak ezt a sereget látta. Tudta, hogy azoknak a batakoknak a száma, akik a Krisztus nevéről keresztyéneknek neveztetnek, már fölötte jár a százezernek. Gondolatban útra kelt s látta hogy a Szilindung völgyében szerteszét s lefelé délnek épen úgy, mint északnyugatnak, fönne a Toba-tó környékén, hatalmas, sok ezer főnyi gyülekezetek magasztalják csinos templomaikban a csodatevő Istent, aki a sötétségből áthozta őket a világosságba. Körülötte barnaképű batak lelkészek, evangelisták és tanítók álltak. Tudta, hogy az egykori emberevők fiai és unokái közül 29 Luther-kabátban mint lelkész és 637 mint evangelista és tanító építi Isten országát. Hálaadással kellett arra gondolnia, hogy a misszió iskoláiban a batak tanítók keze alatt több mint 27.000 batak gyermek kap keresztyén nevelést. S aligha feledkezett meg ezen a napon arról az 1345 presbiterről, akik a gyülekezetekben a misszionáriusok és a batak lelkipásztorok mellett állanak mint segítő társaik. Mert a batak presbiter - úgy, ahogy ő, láttuk, kezdettől fogva eltervelte - nem csupán a gyülekezet pénzével, vagyonával törődik, mint nálunk, hanem lelkipásztori munkát végez a reá bízott tíz vagy húsz család között. Vigasztal, bátorít, ha erre van szükség. Nyitva tartja a szemét, nem környékezi-e meg egyiket vagy másikat a reá bízottak közül a pogányság, hogy résztvegyen a pogányok valamelyik ünnepén, lakomáján, hogy beteg, öregedő felesége mellé legalább még egy feleséget vegyen, hogy hallgasson pogány atyafiságára s beteg gyermekéhez hívja el a varázslót.

S ezen az ünnepélyen Nommensennek magának is, személy szerint is, kijutott az ünneplésből. Jöttek egymás után, akik megköszöntötték, hiszen annak is ötven esztendeje volt, hogy megkezdte köztük misszionáriusi munkáját. Elébe lépett egyik misszionárius társa, Meerwaldt s a 71. zsoltár szavával köszöntötte és biztatta: „Mintegy csodává lettem sokaknak: de te vagy az én erős bizodalمام... Ne vess el engem az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engem!” Misszionáriustársai többek között a misszió lagubotii ipariskolájában készült nagy íróasztallal és iratszekrénnel ajándékozták meg. Megható volt, amikor lelki gyermekei, a batak keresztyének járultak elébe. Már abban is megnyilatkozott szeretetük, hogy „ompu”-nak, nagyapónak szólították. A batak lelkészek és tanítók pénzt gyűjtöttek és az egybegyűlt 531 hollandus forintot azzal a kéréssel adták át, hogy a „nagyapó”, aki folyton úton van, látogatja a gyülekezeteket, figyeli a lelkészek, tanítók munkáját, azon új kocsit és lovat vegyen magának. S aztán jöttek a törzsfőnökök, az ilyen vagy olyan címen köszöntök

sora, amely mintha talán sohasem akart volna véget érni. S hozták a legkülönbébb ajándékokat: egy-egy zsák rizst, egy-egy tyúkot, kecskét vagy báránykát...

Annak természetesen örült Nommensen, hogy mindez Isten országa diadalát is mutatja, de máskülönben bizony nem telt öröme az ilyen ünnepeltetésben. Kivált akkor, amikor egyenest és különösképen az ő személyének szólt és nem oszthatta meg mással. Ilyen volt az a magas kitüntetés, amelyet a hollandus királynő küldött neki. Úgy volt ezzel is, mint azzal a nagy megtiszteltetéssel, amelyben a bonni egyetem hittudományi kara részesítette néhány évvel azelőtt, amikor a hittudományok tiszteletbeli doktorának tette meg. Ebben is és más ilyen megtiszteltetésekben a sátán mesterkedését látta, hogy öreg napjaira hiúvá tegye. Szívében s ha kellett, hangosan is egyre csak azt ismételte, hogy ő bizony szegény bűnös, akinek egy a gondja: el akar jutni az üdvösségre az Úr Jézus Krisztus szerette váltság által.

S amikor elmúlt az ünnep és az ünnepeltetés, tette a dolgát és azt is mindig olyan alázatossággal, mintha nem vezér, hanem egyszerű közkatona volna. Járt a nagy és kicsiny gyülekezeteket, adott tanácsot, ahol ezt várták tőle és feddett ott, ahol erre volt szükség, munkába állott és néha hetekig helyettesítette a megbetegedett misszionáriust vagy batakat lelkeszt. Aztán egyszeriben otthon termett és kifogyhatatlan türelemmel hallgatta meg azokat, akik nagy bizakodással hozzá jöttek nehéz helyzetükben, vigasztalást keresve, tanácsot kérve. S amikor végre magára maradt, rákerítette a sort a levélírássra. Levelek ezrei és ezrei keltek útra íróasztaláról, noha nem volt írógépes kisasszonya, de még írógépe sem, hanem sajátkezűleg kellett mindent megírnia.

Csodálatos, egyenest érthetetlen, amit egy misszionárius-társa írt róla. Azt mondja, hogy ez az ember, aki a munkának ilyen terhét hordozta, soha senkinek se mondta, akár tanácsot, akár segítséget kért tőle: „Nincs rá időm.” Mindenre volt ideje, mindenre volt türelme, mert kifogyhatatlan szeretetet kért és kapott az Úrtól, aki örökkévaló szeretettel szeret bennünket.

XXII. Halál, hol a te fullánkod?

Az Úr Jézus így szólt: „Ha valaki jöni akar én utánam, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztjét és kövessen engem.” Nommensen ebben is engedelmeskedett Urának és Megváltójának. A kereszt, amit vállalnia kellett, az élettársától és gyermekeitől való elszakadás fájdalma volt. Először akkor szakadt rá, amikor 1881-ben hazalátogatott Németországba s betegeskedő feleségét és iskolába kerülő gyermekeit ott kellett hagynia, neki magának vissza kellett térnie Szumatrára. Ez az a nehéz áldozat, amelyet majd minden misszionáriusnak meg kell hoznia. Azt is, hogy beteg élettársát haza kell vinnie, ahol már az enyhébb éghajlat is megkönnyíti a gyógyulást vagy legalább is a betegség elhordozását. S kivált a forró égöv alatt munkálkodó misszionáriusnak azt az áldozatot is meg kell hoznia, hogy el kell szakadnia gyermekeitől, mert már testi fejlődésük szempontjából sem volna jó az ottmaradásuk, az iskoláztatásról nem is szólva. Nommensennek keserves volt egyik is, másik is. Felesége nem is tért vissza Szumatrára. 1887-ben, tudjuk, meghalt Németországban. S a gyermekeitől való elszakadottság miatt majd megszakadt a szíve. Ha pillantása a gyermekek virágágyára esett, vagy arra gondolt, hogy itt, ebben a szobában ült az édesanyjuk, itt játszottak körülötte Jonatán és Keresztély, Lúcia és Lajos, szíve összefacsarodott a fájdalomtól. Akik mint Isten országa nagy emberét ismerték, talán nem is sejtették, hogy az éjszaka csöndes, magános óraiban gyermekei után vágyódó szívéből előtör a zokogás és két óra tájban még álmából is fölserken, mert tudja, hogy otthon, Németországban, akkor van este és gyermekei lefekvés előtt akkor imádkoznak édesatyjukért. Több mint tíz évi özvegység után újra megházasodott. Idővel második felesége is megbetegedett és 1909-ben meghalt. S Nommensennek később nemcsak a gyermekeitől való elszakadottság fájdalmát kellett elhordoznia. 1901-ben Keresztély fiát, akinek Szumatra nyugati partján szép ültetvénye volt, öt kínai kuli borzalmas módon meggyilkolta. Isten adott neki erőt ennek a próbának csöndes szívvel való elhordozására, sőt meg is látogatta börtönükben fia gyilkosait s bizonyosságot tett előttük arról, hogy Jézus vérében számukra is kész a bűnbocsánat. Alázatos szívvel hordozta el azt a fájdalmat is, amikor Natánáel fia 1916-ban a nyugati harctéren elesett. „Natánáel számára bizonynyal jobb volt a halál, mint az élet ebben a világban” - írta leányának. „Amit Isten cselekszik, amit Isten enged, hogy megtörténjék, az jó. Az Úr neve legyen áldott!”

De ugyanaz az Isten, aki megengedte, hogy ilyen kemény próbák szakadjanak Nommensenre, még élete utolsó éveiben is bőséges, minden emberi reménységet fölülmuló áldást adott munkájára. Megérte, hogy a batak keresztyénség lélekszáma 100.000-ről - ennyi volt 1911-ben - 180.000-re emelkedjék, tehát jóformán megkétszereződjék. A misszió 510 iskolájába 32.700 gyermek járt. 34 batak lelkész, 788 tanító és 2200 presbiter munkálkodott az Úr szőlőjében. S micsoda kegyelem volt az is, hogy Nommensen, noha már átlépte élete nyolcvanadik esztendejét, még mindig szolgálhatta Isten országát. Az öregség jelei csak abban mutatkoztak nála, hogy hallása kissé megnehezült s emlékezőtehetsége nem volt olyan megbízható, mint azelőtt. Hogy nyugalomba menjen, arról hallani sem akart. Még abba belenyugodott volna, hogy a batak misszió vezetését kiadja kezéből, de misszionáriusnak meg akart maradni utolsó lehelletéig.

1918 tavaszán érkezett el az élet és halál Ura által megszabott napja elköltöztetésének. Szigumparban munkálkodott ekkoriban, azon a missziói állomáson, ahol vele együtt Jonatán fia is szolgált Isten országát. Május 18-án még útra kelt, hogy a Toba-tó nagy szigetén, Szamoszir szigetén Pangururan állomáson másnap, pünkösdi ünnepén, egy missziói ünnepélyen beszéljen. Meg is érkezett ide, de éjszaka szívgörcs fogta el, lélekzési nehézségei támadtak s bele kellett törődnie, hogy az ünnepélyen nem vehet részt. Fia és a misszió egyik orvosa érte

jöttek. Most már olyan jól érezte magát, hogy örült a Toba-tó fölött támadt szivárványnak, amely Istennek felőle való békességes gondolatait hirdette neki s amikor partot értek, kiszállt a motorcsónakból és a maga lábán ment haza a missziói házba. Másnap szokott módon végezte napi munkáját. De este és éjszaka megisméltódtak szívgyörcsei és lélekzési nehézségei. Maga is, Jonatán fia is megértették, hogy közeledik hazamenetelének az órája. Imádkozott: „Én Istenem, én Istenem, Krisztus vérére kérlek, adj üdvösséges véget!” Majd fölkel, odament íróasztalához, egyben s másban rendelkezett s kiválasztotta unokái számára az éneket, amelyet meg kell tanulniok. Még megjegyezte, hogy maga is megkezdte ennek az éneknek a tanulását, de már nem ért a végére. Kötelességszerűen bevette még az orvosságot, aztán lefeküdt s letette életét a mennyei Atya kezébe ezekkel a szavakkal: „Atyám, a te kezébe ajánlom lelkemet, Te váltottál meg engem!” Megtapogatta pulzusát s úgy vélte, hogy már nem ver. Teste háromszor megrándult, szeme tágra nyílt, tekintete lassan végig ment a szoba mennyezetén, szeme lecsukódott, könnyen lélekezett néhányszor s elment mennyei hazájába, napkeltekor, reggel hat órakor, 1918. május 23-án.

XXIII. Az Úrtól lett ez...

Nommensen hazament és a mennyei seregekkel zengi most már annak az Úrnak a dicséretét, akiről hűségesen bizonyoságot tett a batak nép között 56 éven át. De ha az ő bizonyágtevő ajka elhallgatott is, Isten Szent Lelke új meg új bizonyágtevőket támasztott, akik tovább építik Isten országát Szumatra szigetén.

Az a 25 év, amely eltelt Nommensen halála óta, az állandó, csodálatos növekedés ideje volt a batak misszióban. Növekedtek, szaporodtak a gyülekezetek, épültek a templomok, egyre több batak lelkész szólalt meg az oltárok előtt és a szószékeken, a batak egyház két tanítókép-zőjéből egyre több tanító került ki és állt munkába az egyre keletkező iskolákban. Valamikor csak a pea-radjai nagy gyülekezetben volt kórház, ahol a missziói orvos és batak segítőtársai a keresztyén irgalmasság cselekedeteivel egyengették az Úr Jézusnak az útját a batak szívekbe. Ma már Baligeban és Tarutungban is vannak missziói kórházak, ezekhez kisebb-nagyobb körzetekben fiókkórházak és rendelő intézetek tartoznak. Különösen megáldotta Isten Huta Szalemban a bélpoklos menedékhelyet. 1939-ben 487 volt az ott ápoltak lélekszáma és nagy hálaadással szól a jelentés arról, hogy ezek közül 23 gyógyultán bocsáttatott el. A menedék-hely fennállása óta 153 bélpoklos gyógyult meg. Az intézetnek 39 éven át Nommensen Jonatán volt a lelkipásztor, Nommensen Lajos fia, aki Szigumparban vezette a missziói állomást, eleinte édesatyjával együtt, később egymagában. Mivel neki nem adatott meg, hogy élte fogytáig misszionárius maradjon s nyugalomba kellett vonulnia, búcsúzásakor a bélpoklosok, a nyomorultak legnyomorultabbjai, iránta való szeretetük és hálájuk megmutatásaképpen 455 hollandus forintot gyűjtöttek a misszió számára, amely testük-lelkük javát szíven viselte. Jó példája ez annak, hogy milyen élet lüktet a batak keresztyénségben.

A háború kitörésével mind inkább beborult az ég Szumatra fölött is. Az előző, az 1914-18-as háború idején zavartalanul folyt itt a missziói munka, most azonban, amint a német csapatok Európában átlépték a hollandus határt, a hollandus gyarmati hatóság 1940. május 10-én internálótáborokba vitte az összes misszionáriusokat, családjaikat és a misszió diakonisszáit. Erre 1940. július 10-11. napján összeült a batak egyház zsinata és kimondotta a batak egyház függetlenségét. Mindjárt akkor és azóta is sok minden azt mutatta, mutatja, hogy a batak egyház még nem érett meg erre a függetlenségre és ugyancsak szüksége volna a misszionáriusok tapasztalatára és bölcsességére. S amikor 1941. decemberében és 1942. januárjában a japánok sorra partra szálltak Hollandus-India szigetein, a hollandus hatóságok az internált németeket, így a misszióhoz tartozókat is, átvitték Indiába. Két hajó el is érkezett velük Indiába, Bombayba, de a harmadikat, alig ért ki Szibolga kikötőjéből, japán repülőek támadták meg és elsüllyesztették. Nem tudták, nem is tudhatták, hogy a hajón német misszionáriusok vannak. Öt, a batakok között munkálkodó misszionárius lelte halálát a tengerben. A hír mély gyászba borította a batak egyházat és otthon Németországban a misszió vezetését. Istennek kifürkészhetetlenek az útjai, de az övéi már sokszor megtapasztalták, hogy ő az ilyen megpróbáltatásokból is tud áldást fakasztani.

Csodálatos az Úr, a mi Istenünk minden dolgaiban! Bizony az, mert az ő igéje, íme, ennek a szörnyű háborúnak a megpróbáltatásai között is, gazdag termést hoz a batak nép között. Az 1939-40. évi jelentésben a misszió vezetősége visszatekint az előző évre és arról számol be, hogy annak az évnek a folyamán 11.000 batak hajtotta fejét a keresztség alá. Ez azt jelentette, hogy az a batak keresztyénség, amely Nommensen halálakor 180.000 lelket számlált, most már 434.000 lélekre szaporodott föl. Noha a misszió jelentései az azóta eltelt háborús évekről nem közölhetnek olyan tűzetes adatokat, mint azelőtt, minden alap megvan arra a föltevésre,

hogy a batak keresztyénség lélekszáma most már elérte a félmilliót, Nommensen halála óta eltelt 25 év alatt tehát 320.000 lélekkel növekedett.

S a misszió Ura ezekben a viharos időkben is egyben és másban jelét adja annak, hogy nagy és dicső szándékai vannak a batak keresztyénséggel. Egyre jobban beigazolódik ugyanis a batakok között munkálkodó misszionáriusoknak az a sejtése, hogy az Úr a sok értékes talentummal megáldott batak keresztyénséget föl akarja használni Isten országának a környező szigeteken és általában Kelet-Ázsiában való előbbrevitelére. Íme, emberevők fiai, unokái, dédunokái a diadalmasan előretörő Úr Jézus Krisztusnak a zászlóhordozói!

Bizony: „Az Úrtól lett ez, csodálatos ez a mi szemeink előtt” (Zsolt. 118:23)!